

KULTÚRA

ROČNÍK XIX. – č. 19

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

16. NOVEMBRA 2016

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Mienkotvorný časopis v ostatnom čase začal prinášať duchovné reflexie viedenského kardinála Christophu Schönborna. Sú to pekne časové úvahy. Jednu kritickú poznámku by som ako čitateľ predsa len mal: lepšie by im pristalo v Katolíckych novinách než v liberálnom týždenníku. Ale inak mi to neprekáča; vždy si ich s úžitkom prečítam.

No a keď časopis tak veľkoryso otvoril svoje stránky prejavom a názorom viedenského kardinála, už len netrpezlivo čakám, kedy sa tam objaví kázeň, ktorá odznela

Pane Bože, neopúšťaj túto Európu!

z úst kardinála v nedeľu 11. septembra 2016 v katedrále sv. Štefana a ktorá mala svetový ohlas.

Zatiaľ však čakám márne.

Príležitosťou tohto kardinálovho prejavu bol sviatok Mena Panny Márie, ktorý sa v Katolíckej cirkvi každoročne slávi 12. septembra. Sviatok má svoju

FRANTIŠEK VNUK

významnú históriu. Zaviedol ho pápež Inocent XI. v roku 1684 ako prejav vďaky za kresťanské víťazstvo nad tureckým vojskom, ktoré na svojej výbojnej ceste do západnej Európy sa zhromažďilo pred bránami Viedne.

Tu sa stretlo s vojskom kresťanskej koalície, ktoré viedol poľský kráľ Ján Sobieski. V bitke, ktorá prebiehala 11. a 12. septembra 1683, kresťanské vojsko zvíťazilo nad silnou početnou prevahou mohamedánskeho vojska a zastavilo jeho postup do Európy.

Víťazstvo kresťanského vojska pri Viedni bolo začiatkom ďalších bojov a krvavých stretnutí, ktoré s kratšími a dlhšími prestávkami trvali vyše 200 rokov a boli zavŕšené vytlačením Turkov z Európy na začiatku 20. storočia.

(Pokračovanie na 3. strane)

Jan Matejko (1838-1893): Veni, vidi, Deus vicit - Jan Sobieski po víťazstve pri Viedni roku 1683

Nevýhodou i výhodou dvojtyždennnej periodicity časopisu je najmä to, že musí prinášať nadčasové materiály. Keď bude toto číslo Kultúry v stánkoch, bude už niekoľko dní známy výsledok prezidentských volieb v USA.

Možno si poviete, že nič sa od výsledku nezmení. Že republikáni a demokrati sa ničím od seba nelíšia, že sú to iba lampasy na tých istých generálskych nohavičiach, ibaže inej farby.

V prípade Clintonovej, ktorú som už párkrát nazval pani Trocká, to možno tak je. Ale zaiste ste si

mevom tak rozohrávajú situáciu, keď každý nepohodlný názor, resp. každý názor, ktorý nevyslovili oni, môže byť hrubo znevážený alebo potrestaný. Naostatok, vidíme to aj na príklade Národnej rady SR, ktorá prijala legislatívnu normu, podľa ktorej už prechovávanie literatúry, ktorá môže byť označená za extrémistickú, môže byť trestné.

Nič zvláštne. Neomarxisti, nech sa už skrývajú za akékoľvek páčivé heslá, sú práve takí totalitári, akými boli bolševici pred sto rokmi, keď vedeli v mene falošného pokroku vraždiť ako na bežiacom páse.

Ako to bude

TEODOR KRIŽKA

všimli, že od Trampa sa Republikánska strana chcela dištancovať. Zaiste tomu tak nebolo pre škanďalózne prepieranie jeho bielizne v médiách, aj keď tým chceli zastrieť skutočné pohnutky. Veď kandidátka Demokratickej strany sa nemôže pochváliť nijakou čistejšou bielizňou. Za roky, čo sa pohybuje vo vrcholovej politike ako odchovankyňa neomarxistickej školy, toho už stihla nastvárať toľko, že aj keby v súkromnom živote vynikala cnosťou, jej bielizeň by nebola nijako čistejšia. Pre mňa by osobne postačovalo jej povestné WAU pri telefonickej správe o zavraždení Muammara Kaddáfího. Nie preto, že by bol Kaddáfí anjel, ale preto, lebo jeho odstránením bol zrúcaný obranný val pred utečencami z Afriky do Európy. A samozrejme preto, lebo radovať sa zo smrti kohokoľvek, s kým som si ešte nedávno podával ruku a sľuboval mu hory-doly, je vrchol cynizmu.

Trump vtrhol do politiky ako ten, kto chce zachrániť Spojené štáty. Pred kým to chce zachraňovať najmocnejší štát sveta, ktorý štvrté storočia železnou päsťou určuje bez akýchkoľvek konzultácií s OSN či inými organizáciami, kam až siahajú jeho záujmy? Problém je v tom, že USA sú síce mocné, ale stali sa iba päsťou globalistických síl, pre ktoré sú i ony iba večeť, ktorým si utrú topánky, až na to príde čas.

Zdá sa, že Trump nie je s týmto globalistickým ťažením spokojný, ba naopak, chce sa mu rázne vzoprieť.

Naozaj nemožno tušiť, či vyhrá alebo prehrá svoj volebný súboj, ale už to, čo stihol vo volebnej kampani vykričať do sveta, je veľké víťazstvo. Dokázal totiž podkryť záves, za ktorým rozohrávajú takzvaný demokratický diskurz v skutočnosti tie isté sily, ktoré si medzi svojimi frakciami poddelili názorové spektrum a každého, koho nemajú pod kontrolou, biľagujú hanlivými značkami extrémistu, nacionalistu, fašistu. Majú v rukách mnohé parlamenty sveta, vlády i prezidentov, Slovenskú republiku nevynímajúc. To však nie je všetko. Majú v rukách aj médiá, pomocou ktorých premieňajú stokrát vyslovenú lož na pravdu. S ús-

Na prvom zjazde Komunistickej internacionály Stalin vyzval označovať všetko, čo nie je komunizmus, ako fašizmus. Odvtedy aj napriek tomu, že denne odsudzujú jeho kult, v skutočnosti naplňujú jeho príkazy.

Prečo sú globalistické sily nebezpečné a treba ich poraziť?

Predovšetkým sú to sily okultné, ktoré z celého srdca a z celej sily vôle nenávidia akúkoľvek zmienku o Bohu. Preto ak vidím, že kresťan sympatizuje s Clintonovou, mám pocit, že mám pred sebou podobného pomätenca, akým je táto dáma a všetci, ktorí na jej šnúru od spodnej bielizne zavesili svoju kariéru. Je ich u nás mnoho, vlastne väčšina v parlamente, mnohí vo vláde a v prezidentskom paláci.

Celá moc Bruselu vlastne visí na politike, ktorú reprezentuje táto zvlčilá osoba a kruhy, ktoré ju nominovali ako svoju marionetu. Závisia od nej socialisti v Európe, ale vlastne každý, kto sa chce nejakým spôsobom pohybovať v medzinárodnopolitických vodách. Príchod Trampa do Bieleho domu by mohol znamenať obrovskú zmenu. Padali by vlády v členských štátoch EÚ, ale nielen. Liberálne krídlo oligarchickej moci v Rusku by stratilo definitívne oporu za oceánom a mohla by sa skončiť éra ich miláčika Medvedeva.

Čo by pre nás mohlo znamenať víťazstvo Trampa? Nuž koniec plánov na prevarenie európskych národov na bezfaremnú masu pomocou islamského násillia, obnovu rokovania USA a Ruska a predpoklad dohody o akejsi Jalte II. My by sme sa mohli pokúsiť o to, o čo samala Slovenská republika pokúšať od samého začiatku - o neutralitu. Sme národ, ktorý nemá požiadavky voči nikomu. Jediným našim cieľom je pokoj a mier. Nechceme sa nikomu vyhrázať, naostatok nemáme ani čím, len žiadame, aby nás rešpektovali všetci, ktorých dejiny sú plné expanzie a vnučovania svojich predstáv o živote iných národov.

Mohlo by to znamenať aj odchod do dejín tých postavíček, pre ktoré je účasť na politike iba druhom jednoduchého zárobku. Všetkých podvodníkov zo Sorosovej liahne.

Nová totalita?

V utorok 25. októbra t. r. Národná rada Slovenskej republiky schválila vládnú novelu z dielne Lucie Žitňanskej, číslo parlamentnej tlače 174, so zaujímavým názvom: „Vládný návrh zákona o uznávaní a výkone majetkového rozhodnutia vydaného v trestnom konaní v Európskej únii a o zmene a doplnení niektorých zákonov“. Súčasťou tohto zavádzajúceho a májúceho názvu je novelizácia Trestného zákona.

Normálny človek by si pod tým predstavil sprísnenie trestov za krádeže, lúpeže, vraždy, znásilnenia, extrémne rozkrádanie a rabovanie

nášho štátu, likvidáciu nášho poľnohospodárstva a

priemyslu, bezbrehé obohacovanie sa oligarchov a politikov na úkor bežných občanov, výpredaj pôdy, dreva a možno časom aj vody do cudziny, prijímanie moslimských najazdníkov, ktoré nás čaká, nárast chudoby na Slovensku, ktorú niekto konkrétny zapríčinil, vyhánanie našich ľudí za prácou do cudziny, čím sa trhajú rodiny, znemravňovanie mládeže a detí od útleho veku, propagácia LGBT ideológie, predaj drog už malým deťom a hazard... atď.

Ale, čuduj sa svete, toto nie je pre našu vládu dôležité. Vláda si dala za cieľ sprísňovanie politických trestných činov, tzv. extrémistické trestné činy. A nielen to. Aj trestného činu, ktorý sa nazýva trestný čin prechovávanie extrémistických materiálov.

Nenechajme sa pomýliť. Takzvaným extrémistickým materiálom nie sú ani drogy, ani zbrane, ani detská pornografia. Extrémistickým materiálom môže byť akýkoľvek materiál, vyjadrujúci myšlienky, obrazy, politické názory, ktoré nebudú vyhovovať súčasnej vládnej moci.

Za prechovávanie týchto poli-

tických materiálov hrozí trest, aký sa podľa Trestného zákona dáva za krádež, spreneveru, podvod, incest, dokonca viac ako ublíženie na zdraví...

Už dnes sme svedkami, ako prenasleduje a šikanuje spoločnosť ľudí, ktorí sa opovážia mať svoj názor, ktorý sa nepáči zahraničným agentom, slúžiacim proti slovenským záujmom, plateným nielen spoza oceánu, ale aj z peňazí našich daňových poplatníkov, pretože ich veľa sedí v parlamente i vo vláde. Verejne známe sú prípady vyhodenia z práce Mgr. Antona Čulena, kate-

Budú nám robiť domové prehliadky? A na základe čoho? Vymysleného označenia za extrémistu? Na základe udania? Keď sa niekomu znepáčíme, alebo keď bude niekto mať záľusok na niečo, čo je naše?

Polícia teraz podľa tejto novely už nebude musieť dokazovať, že ste extrémistický materiál prechovávali s úmyslom podnecovať nenávisť, násillie, neznašanlivosť a iné nežiaduce javy.

Ak materiál u obvineného doma nájdú, obvinený bude musieť dokazovať, že ich má na legálne účely a bude musieť dokazovať svoju nevinu, čím vlastne dochádza k porušeniu princípu prezumpcie nevinu.

Zdá sa, že ideme -

nedávno ešte pomerne nenápadne, ale s postupným zrýchľovaním - do totalitných režimov 50. rokov 20. storočia, keď boli čestní a nevinní ľudia prenasledovaní, väznení, vyhánaní z domov a do koncentračných táborov, niektorí aj zabíjaní. Alebo sa vrátíme ešte ďalej, do obdobia besnenia, vražedných orgií s miliónmi obetí, ktorých neslávne a strašidelné začiatky ohavného režimu budú mať o rok sté jubileum?

Splní sa Orwelova predpoveď?

Môže sa nám stať, že budeme odsúdení za držanie kníh, týkajúcich sa našej histórie, možno umeleckej tvorby našich básnikov a spisovateľov, dokonca možno aj za Shakespeara, ktorý býva označovaný za antisemitu.

Budú nás vyhadzovať všetkých z práce? Budú nás pokutovať takými sumami, ktoré nebudeme schopní zaplatiť? Budú nás väzniť? Budú nás vešať?

Bola by som veľmi rada, keby otvorili oči aj tí ľudia, ktorí si myslia, že ich sa to netýka a sú ľahostajní. Raz sa to dotkne všetkých.

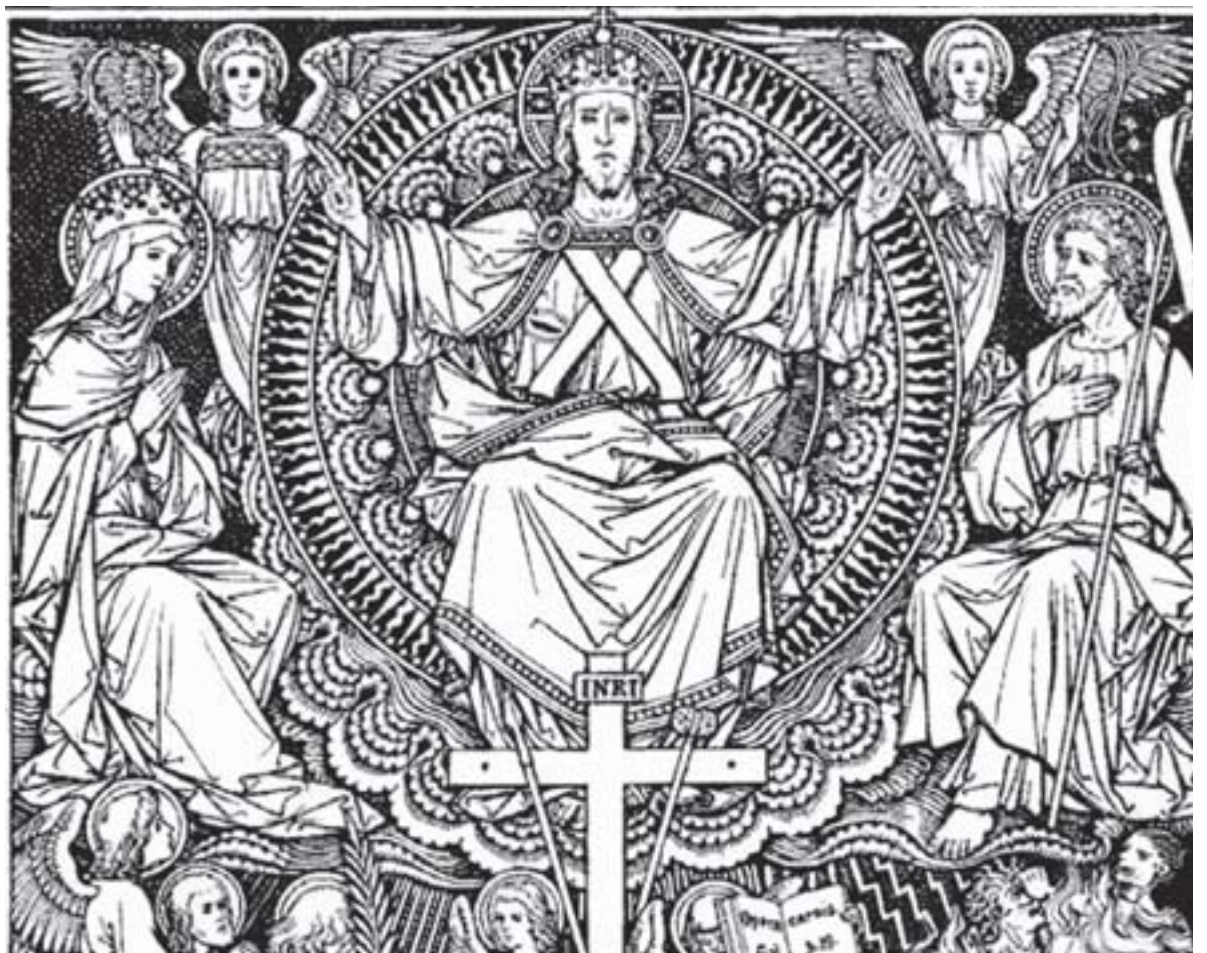
NATÁLIA GRAUSOVÁ

Inzercia

chéta, len preto, že v ostatných parlamentných voľbách kandidoval za Kotlebovu Ľudovú stranu Naše Slovensko, hoci propagácia a kandidatúry iných napr. za KDĽH im neprekážali.

Ďalšia do očí bijúca kauza je prípad prepustenia z Ústavu pamäti národa sporného mladého historika Dr. Martina Lacka, len preto, že využíval svoje ústavné právo slobodne bádať a skúmať obdobie I. Slovenskej republiky, že si dovoľil slobodne rozmyšľať a dovoľil si mať svoj vlastný názor, iný než ten, ktorý sa tu niekto usilovne snaží naoktrojovať. Sú tu ďalšie prenasledovania vysokoškolských pedagógov, docentov, profesorov za ich slobodné myslenie a vlastné názory, ale aj množstvo prípadov zamestnancov, ktorí sú prepúšťaní z práce alebo preradení na zjavne podradnejšiu prácu, napr. v prípade Mgr. Miroslava Šušňala.

Ale vrátim sa k tým tzv. extrémistickým politickým materiálom. Kto bude a podľa akých kriérií určovať, čo je to extrémizmus a čo sú to extrémistické materiály?

Pane Bože, neopúšťaj túto Európu!

(Pokračovanie z 1. strany)

Toto rozhodné a presvedčivé víťazstvo sa pripisovalo Božiemu zásahu do dejín Európy na mocný príhovor Preblahoslavenej Panny Márie. Sám veliteľ Jan Sobieski ho charakterizoval úsečnou vetou (parafrázou Caesarovej správy rímskemu senátu): Veni, vidi, Deus vicit – Prišiel som, uvidel som a Boh zvíťazil.

Pápežom zavedený sviatok Mena Panny Márie mal byť trvalým prejavom vďaka kresťanského ľudu za túto záchranu. Ale pri pokoncilovej liturgickej reforme kalendára horlivý reformátor kardinál Annibale Bugnini odstránil z liturgického kalendára viaceré sviatky, ktoré vraj mali viac folklórny než liturgicko-historický pôvod. A tak bol zrušený aj sviatok mena Panny Márie. Toto sa cítilo dotklo veriacich v strednej Európe, ktorých predkovia, pod zástavou Panny Márie, sa hrdinsky postavili proti nástrahám a úsiliam krutého agresora a v boji zvíťazili. Rozhodnutie pápeža Jána Pavla II. obnoviť tento sviatok sa stretol s úľavou a všeobecným potešením. A tak od roku 2002 veriaci ľud opäť s vďakou slávi nielen sviatok, ale aj to, čo on pripomína: víťazstvo nad protivníkom, ktorý ohrozoval kresťanstvo a kultúrnu identitu Európy.

Vo Viedni sa ďakovná bohoslužba konala v preplnenej katedrále sv. Štefana za účasti – ako o tom referuje britský katolícky týždenník The Tablet zo 17. 9. 2016 – 8000 veriacich. Hlavný celebrant kardinál Schönborn oslovil zhromaždených príležitostnou kázňou, v ktorej povedal: “Toto bol už druhý pokus isla-

mu preniknúť do západnej Európy. Ale v tento deň, pred 333 rokmi, Viedeň bola zachránená. V tom, čoho sme dnes svedkami, možno vidieť tretí pokus o opanovanie Európy islamom. Aj mnohí muslimovia to takto chápu, túžia, aby to tak bolo a hovoria: Táto Európa dokonáva. A skutočne: Európa nerozvážne hazarduje so svojim kresťanským dedičstvom... Myslím si, že aj my by sme mali prosieť Pána Boha, aby dožičil Európe to, o čo Mojžiš prosil v dnešnom čítaní, kde prosí milosrdného Boha: Pane daj nám prežiť, nezabúdaj, že sme Tvoj ľud. Aj my prosíme, ako Ti to kedysi Mojžiš pripomínal: Oni sú Tvojím ľudom, Ty si ich vyviedol z egyptskej poroby.”

Kardinál Schönborn s ťažkým srdcom poukazoval na vlažnosť a ľahostajnosť súčasnej Európy, ktorá sa správa ako mladík v Ježišom podobenstve o mámotratnom synovi a ľahkomyselne márne a mrháva drahocenné kresťanské dedičstvo (Lk 15, 13-14). A kladie otázku sebe, im a nám: “Aká budúcnosť čaká Európu?”

Kardinál zakončil svoju kázeň dojemnou modlitbou: “Pane, rozpomeň sa, že sme Tvoj ľud! Ak sme zabúdili, ak sme premárnili naše dedičstvo, Pane neopúšťaj nás! Neopúšťaj túto Európu, ktorá dala nebu i svetu tak veľa svätcov a svätíc. Neopust' nás, aj keď sme sa stali vlažnými vo viere... Zmiluj sa nad svojim dedičstvom, maj zľutovanie nad svojim ľudom, ktorý sa spreneveril Tvojmu veľkolepému daru kresťanstva. Zmiluj sa nad nami a pozdvihni nás opäť k službe na slávu Tvojho mena a na požehnanie celého sveta. Amen.”

FRANTIŠEK VNUK

Prošba k priaznivcom Kultúry

Veľmi pekne ďakujeme,
že viacerí z vás
reagovali na prosbu redakcie
a podporili vydávanie
nášho časopisu Kultúra.
Prosíme, aby ste nepoľavovali
v ušľachtilom úsilí
a prispeli svojim príspevkom
na číslo účtu vydavateľa Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000170427664

Prvý štátny pohreb svojho niekdajšieho najvyššieho ústavného činiteľa má Slovensko za sebou. Exprezident Michal Kováč zomrel v stredu 5. októbra vo veku 86 rokov a posledná rozlúčka s ním bola 13. októbra 2016. Bol to pohreb so všetkými špeciálnymi úkonmi, ktoré prezidentom prislúchajú. Prebiehal presne podľa plánu až na menší malér, keď vľajka na rakve vystavenej pre verejnosť na Bratislavskom hrade bola obrátená opačne. Červená farba bola naľavo namiesto vpravo. Organizátori na chvíľu miestnosť uzavreli a vľajku umiestnili správne. Bol to bombastický pohreb s najvyššími vojenskými poctami, na ktoré mal Kováč nárok, lebo podľa ústavy bol najvyšším veliteľom ozbro-

ako prasiatko v žite a teraz zaplatia aj Kováčov pompézny pohreb.

Kováč zastával úrad prezidenta od 2. marca 1993 do 2. marca 1998. V médiách sa všade do zunovania hovorilo, že bol prvým prezidentom Slovenskej republiky. Kováč mohol byť v poradí iba tým druhým prezidentom Slovenskej republiky. Prvým prezidentom bol Dr. Jozef Tiso v rokoch 1939 až 1945, a toto nezmenia ani prekrúcači slovenských dejín, jedno ako sa o to činia.

Kováč krátko po zvolení za prezidenta prešiel do opačného tábora, obklopil sa ľuďmi, ktorým suverénne Slovensko nebolo po chuti, stal sa nástrojom tretieho sektora, finančne dobre zaisteného zahraničím. Slovensko

Institut) vydával okrem časopisu Ibykus aj týždenník Neue Solidarität (Nová solidarita) a v obidvoch sa začali objavovať „zasvätené“ články o slovenskom populistovi a nacionalistovi Mečiarovi a jeho mafiózných štruktúrach, o dramatickom zhoršovaní hospodárskej situácie, bombových výbuchoch, o „zmlátenom“ Františkovi Mikloškovi, unesenom Kováčovi jun., ... Skontaktovala som sa s autorkou týchto článkov, odkiaľ má tieto pestré informácie. Jej odpoveď – od Jozefa Mikloška a príbeh s domovou prehliadkou u biskupa Baláza, ktorú opisala v najčiernejších farbách, z Mikloškovo článku, ktorý publikoval v rakúskom časopise „Die Furche“ (Brázda). Slovensko bolo za Mečiara na rôznych Mikloškovcov

Niekoľko myšlienok

na margo rozlúčky s Michalom Kováčom

jených síl. Potiaľ by to bolo v poriadku. To, čo nasledovalo, pripomínalo zopakované besnenie proti premiérovi Vladimírovi Mečiarovi za čias jeho aktívnej politiky. Kováč bol ten údajne jediný statočný ústavný činiteľ a bojovník za demokratické Slovensko. Ospevovali ho tí, ktorí s ním spolupracovali po rozchode s Mečiarom. Z Kováča urobili demokrata s nadľudskými vlastnosťami a z Mečiara priam zločincinca. Jediný Gašparovič našiel odvahu mať výhrady voči Kováčovi. Myslel tým ohováranie Slovenska počas jeho funkcie prezidenta Slovenskej republiky.

Pohreb ukázal, že sily, ktoré za Kováča podkopávali štát a vyvolávali trenice, sú ešte stále živé. Je a zostane svetovou raritou, keď terajší prezident v svätostánku, teda v kostole, v tomto prípade v Dóme sv. Martina, v rámci oficiálneho programu štátneho pohrebu Michala Kováča vyhrabáva to, čo sa mu hodí, žľovite a nenávisťne rozducháva vášne, vyvoláva napätie v spoločnosti či jej polarizáciu: „Nemôžeme — nikto z nás, ktorí sme zodpovední za správu vecí verejných — považovať zločiny mečiarizmu za minulosť, ktorej radšej treba dať pokoj...“ Za Kiskom nezaostával ani niekdajší Kováčov poradca, inak odborník na destabilizáciu štátov a farebné revolúcie - Pavol Demeš.

Zo slovenských dejín nikto nikdy nevymaže, že hlavným projektantom pri kladení základov suverénneho Slovenska bol trojnásobný premiér Vladimír Mečiar, a to vďaka jeho razantnosti, štátnickej rozvahe a prezieravosti.

Na Kováčovom pohrebe Mečiar nebol vítaný. Ako vtedajší premiér mohol na základe protokolu byť medzi hosťami pohrebu. Keďže Kováčova rodina Mečiarovi oficiálne neoznámila termín konania pohrebu, dala podľa protokolárnych pravidiel najavo, že si jeho účasť neželá. A Mečiarovi to bolo určite jedno. Nemusel sa aspoň jedovať na dotieravých novinárov. Lenže tí mu nechceli dať pokoj. V deň Kováčovho pohrebu behali s fotoaparátmi, aby zachytili, čo robí bývalý premiér, keď vraj „celé Slovensko plače“. Zistili, že Vladimír Mečiar si z odchodu prvého (sic!) slovenského prezidenta ťažkú hlavu nerobil. Aj keď vláda vyhlásila na tento deň štátny smútok, niekdajší premiér si urobil program podľa svojho gusta. Zachytili Mečiarovo auto pred jeho rančom. Trúchnenie z Kováčom teda vymenil vraj za čas strávený so svojimi ovečkami. Kdeže celé Slovensko plakalo! Za ním trúchni bezpochyby jeho príbuzenstvo, bežní Slováci sotva. Pokiaľ títo často treli biedu, Kováč si žil

vo svete úplne neznáme a očierňované Prahou a Budapeštom potrebovalo v tej dobe dobrého prezidenta a tým Kováč nebol. Na povrch vychádzajú rôzne prehršky Kováča proti vláde. Za pádom Mečiarovej vlády v roku 1994 bola dohoda medzi Kováčom a Havlom. Kováč požiadal Havla o pomoc a on mu ju prislúbil. V Prahe rozdeľoval úlohy českým štátnym orgánom, aby sa zvrhla vláda na Slovensku!

Načriem trochu do nedávnej histórie, do rokov 1993 až 1998, keď smer politiky veľkou mierou určoval Mečiar s jeho stranou HZDS. Celý svet bol balamútený, že na Slovensku je diktatúra, hoci tam vychádzalo 30 protivládnych (protimečiarovských) novín. O masívnu dezinformačnú kampaň proti Slovensku sa v tom čase pričínila opozícia a prezident Michal Kováč. Lahko uhádnuť, na čie prianie sa robili protivládne demonštrácie a polícia sa prizerala, ako páni Čarnogurský, Kňažko a spol. pred úradom vlády bubnovali, hádzali hrach na stenu, vrieskali... Keby v tom čase bola na Slovensku ozajstná diktatúra, tak by títo „demokrati“ za ich priestupky sedeli niekde vo väzení. Opozíčníci spolupracovali so stranami maďarskej menšiny a tieto zasa so stranami v Maďarsku a všetci vospolok behali po svete a očierňovali slovenskú vládu, podkopávali základy mladučkého štátu, ktorí ešte nemal čas, aby stál na pevných nohách. Príkladov na tento druh vlastizrady zo strany opozície, ktorej sekundoval aj Kováč, by sa našlo aspoň na jednu objemnú knihu.

Na znázornenie spomeniem Jozefa Mikloška (KDH). V nemeckom časopise „IBYKUS“ (54/1996) si možno prečítať niečo o jednom seminári pod názvom „Východoeurópsky seminár Schillerovho inštitútu“, ktorý sa konal 4. decembra 1995 v nemeckom Eltvile. Zúčastnili sa ho hostia z Ruska, Ukrajiny, Maďarska, Poľska, Arménska, Gruzínska, Francúzska a zo Slovenska spomínaný Jozef Mikloško. Každý z nich vo svojom referáte predstavil svoj štát vecne, poukázal na problémy bez toho, aby svojich politických „protivníkov“ ohováral alebo nejako inak znevažoval. Ale Jozef Mikloško bol výnimkou. O Slovensku nepovedal nič konkrétne, iba že „sú tam tri strany: demokratická, ktorej predsedom je Mečiar, ktorý sa po tretíkrát stal premiérom. Jeho strana je veľmi populistická. Potom máme Robotnícku stranu, v ktorej sú silne zastúpení komunisti. A máme aj Národnú stranu v koalícii s vládou, ktorá vykazuje niektoré fašistické črty.“ Schillerov inštitút (Schiller

bohaté. Podľa Demeša bola slovenská vláda „svorka kriminálnikov“ (Der Spiegel, 4.3.1996). A Milan Kňažko rozprával zahraničným novinárom, že na Slovensku vládnu „zlodeji“ a „podvodníci“, ktorých vedie „patologický luhár“ (Der neue Tag, 27.11.1996). Jozef Moravčík zasa, že ten alebo onen slovenský politik je „gauner“, „medzinárodný lump“ a „darebák“. Nelenili ani rôzni umelci, konkrétne združenie vo sväze Gerulata, ktorí sa chodili aspoň raz do roka požalovať do Heidelbergu na Mečiara, lebo vraj „brzdí rozvoj etnických, resp. jazykových menšín a kultúrny výraz“ (Rhein-Neckar-Zeitung, 20.3.1998).

K ohováraníu vlastného národa prispel aj Michal Kováč vo funkcii prezidenta Slovenskej republiky. 12. júla 1995 vyšla v nemeckom denníku Frankfurter Rundschau 14-stranová príloha o Slovenskej republike a v rámci tejto prílohy rozhovor s prezidentom Slovenskej republiky Michalom Kováčom. V ňom existenciu nacionalistických tendencií „západnej definície“ síce nepopieral, ale trval na tom, že tu ide o tri alebo štyri malé skupiny, z ktorých je iba jedna zastúpená v parlamente. V Nemecku znamená nacionalizmus v západnej definícii nacizmus, a ten Slovákom nikdy nebol vlastný. Tu Kováč pripustil, že SNS a iné národne orientované strany sú nacionalistickými podľa západnej definície. Takýchto a podobných Kováčových faux-pas by sa našlo habadej. Pričinil sa aj o to, aby Slovensko bolo videné ako štát s dvomi protikladnými táborami. Na jednej strane nacionalisticky orientovaná vláda (HZDS), voči reformám nepriateľské Združenie robotníkov Slovenska (ZRS) a radikálne nacionalistické SNS, ktoré vraj hecuje proti Prahe a má ambivalentný postoj voči EU a NATO. Na druhej strane je to opozícia, ktorá sa zvýšene formuje za Michala Kováča, nemá výhrady voči Prahe a už vôbec nie voči Západu a oddelenie od Prahy vníma za unáhľené (Die Presse, 2.11.1995).

Stačí iba zopár príkladov, aby bolo očividné, že Kováč nebol nestranným prezidentom. Bol straníckym a opozičným prezidentom a s opozíciou spolupracoval vytváraním verejnej mienky proti vláde. Škodil Slovensku či už z naivity alebo zámerne, ale škodil a zjavne prekračoval svoje právomoci dané Ústavou Slovenskej republiky. Už je ale na pravde Božej a o mŕtvych iba v dobrom!

DARINA VERGESOVÁ

Názvom tejto reflexie, zameranej na filozofické a etické aspekty zodpovednosti Dr. Jozefa Tisu, prvého prezidenta SR, dovoľujeme si čitateľa odkázať na biblickú knihu Kazateľ, kde svätopisec píše, že „stáva sa, ako spravodlivý hynie i napriek všetkej svojej spravodlivosti“ (Kaz 7, 15-16). Lebo túto úvahu venujeme 70. výročiu jeho, podľa nášho presvedčenia cielenej justičnej vraždy! Preto začneme hneď od pojmu zodpovednosť, ktorý patrí k tým základným pojmom vyspelého spoločenského vedomia a ktorý ako každý pojem – má svoj obsah i rozsah. A tak podľa teórie formálnej logiky tvorí kategóriu, v tomto prípade kategóriu etickú. Má teda svoje základné normy (z hľadiska svojho obsahu) a rozličné doplnkové kritériá – z hľadiska svojho rozsahu a špecifickosti.

Za základnú normu zodpovednosti, najmä z hľadiska kresťanskej morálky, sa pokladá svedomie, rozum, vôľa, uvedomovanie si plnenia povinností (voči sebe i voči spoločnosti, s požiadavkou pracovať a nadobúdať aj potrebné vedomosti k tomu) – špecifickosťou treba rozumieť konkrétne determinanty, ako sú regulatívy a imperatívy, ktoré podmieňujú konanie, na základe ktorých sa hodnotí nielen samo konanie, ale i nekonanie. Ide o zanedbanie povinnosti, uhýbanie od povinnosti (v tom najširšom sociologickom a etickom ohľade) a v osobitnom, najmä kresťanskom zmysle, aj tzv. zanedbávanie dobrého.

Podľa takýchto determinantov rozlišujeme aj druh zodpovednosti, či ide o zodpovednosť priamu alebo nepriamu, povinnú alebo fakultatívnu (na ktorú sa niekto dobrovoľne podujme), morálnu (od ktorej sa odvodzuje zodpovednosť na základe osobnej cti človeka) a sankčnú, najmä politickú a hospodársku, ktorá bezprostredne súvisí so zodpovednosťou v trestnoprávnom, resp. represívnom zmysle slova.

No pojem zodpovednosť patrí k tzv. ambivalentným pojmom. To znamená, že nemá len význam znášania dajakých následkov za niečo, ale i jeho pravý opak – ocenenie správnosti postoja niekoho k niečomu. A v súvislosti s Dr. Jozefom Tisom budeme v tejto štúdii vychádzať práve z takejto sémantickej aplikácie pojmu zodpovednosť.

Uviedli sme, že jedným zo základných komponentov pojmu zodpovednosť je povinnosť pracovať, ako to priamo vyplýva z biblického podobenstva o správnom nakladaní s „talentmi“ (Mt 25, 15; Lk 19, 13) a nepriamo z Kristových slov „môj Otec neustále pracuje, i ja pracujem“ (Jn 5, 17) a práve v tomto zmysle, najmä z ohľadu na kňazskú osobnosť Dr. Jozefa Tisu, pokladáme za potrebné, aby sme aj ako východisko našich úvah na túto tému uviedli text starokresťanskej cirkevnej modlitby, ktorú možno pokladať za modus vivendi či inštrukciu optimálneho konania každého človeka kresťana:

„Činy naše, prosíme, Pane, svojím vnuknutím predchádzaj a svojou pomocou sprevádzaj, aby každá naša reč a práca (cuncta nostra oratio et operatio) s tebou sa začínala a skrze teba začatá i dokončievala (et per te coepa finiatu)“.

Nastolenú problematiku treba teda vnímať nielen vo svetle vyššie uvedených kritérií, ale i vo vzťahu k uvedeným biblickým postulátom a k citovanej modlitbe, z ktorej k vybraným komponentom pojmu zodpovednosti možno pridať ešte i kritérium dôslednosti, lebo nestačí prácu

JURAJ CHOVAN REHÁK

Keď hynie spravodlivý

iba začať, ale podľa možnosti aj dokončiť. Každý človek je totiž povinný pracovať a plniť si povinnosti svojho povolania a stavu, na čo sa dobrovoľne podujal.

Preto Dr. Jozef Tiso neprestal plniť svoje povinnosti vyplývajúce z úlohy okresného dekana a farára, ani z pastoračného poslania kňaza, a funkciu prezidenta prijal nielen ako povinnosť navyše, no chápal ju ako Bohom zverenú a s ním aj začatú činnosť, od ktorej tiež nemohol z vlastnej vôle odstúpiť a za morálnu povinnosť si pokladal v nej aj zotrvať.

Takto treba chápať zmysel slov jeho biskupa Dr. Karola Kmeťku, ktorý na procese s Dr. Jozefom Tisom reagoval práve na tú výčitku sudcu, ako by sa bol obžalovaný Tiso previnil aj tým, že sa nevzdal svojho postavenia v takých pre kňaza nevhodných okolnostiach. Vtedy arcibiskup Dr. Karol Kmeťko vyhlásil: „Keď neodstúpil v súlade so svojím svedomím, vtedy konal správne a nezrehšil“, čo je vo veľkom rozpore, ako sa o J. Tisovi nezodpovedne vyjadrili v nasledujúcom texte jeho nepriatelja a duchovní nedorastenci. Lebo zo slov arcibiskupa Kmeťku vyplýva, že on, ako biskup nevyzval svojho kňaza ako prezidenta, aby sa svojej funkcie vzdal, čo urobiť bolo by Tisu vo svedomí zaväzovalo. Lebo vzťah medzi kňazskou a politickou činnosťou upravenou Codex iuris canonici, v zmysle ktorého súhlas i odvolanie vykonával diecézny biskup, ako bolo i v prípade prezidenta Jozefa Tisu.

Eticky nezodpovedne by sa človek zachoval i vtedy, ak by sa podujal na prácu bez zodpovedajúcich osobných predpokladov, čo sa síce ľudovo nepokladá za hriech (podľa zásady, že „nevedomosť hriechu nečiní“), ale berie sa na zodpovednosť podľa výšky a stupňa takto prípadne spôsobenej škody. Katechizmus Katolíckej cirkvi (ale aj občianske právo) v takomto prí-

pade hovorí ešte i o „přičitatelnej zodpovednosti“ (KKK 1735). Nevedomosťou nemožno ospravedlniť ani tzv. nepriamo chcený čin (KKK 1736), napríklad spáchanie dopravného priestupku z neznalosti dopravných predpisov!

Obyčajne sa zo strany spomenutých „nedorastencov“ a podobných nedoukov Jozefovi Tisovi pripisuje zodpovednosť, že sa vôbec angažoval v oblasti politiky, čím by sa bol mal podľa takýchto výčítiek prehrešiť proti základnému zmyslu svojho kňazského povolania! Túto otázku uvádzame preto, že jedným zo zámerov jeho odporcov je aj úsilie o diskreditáciu osobnosti Dr. Jozefa Tisu podľa známeho úslovja, že „len hlúpy sa podujíma na to, čomu sa nerozumie“. No táto otázka má oveľa priezračnejšie podnety, ale najmä čechoslovakistické pozadie.

Preto prezident Tiso v tejto súvislosti vo svojej obhajobnej reči povedal, že sa nepripravoval na politickú dráhu, ale na kňazskú. Nezaujímala ho najmä politika zahraničná, čo je pochopiteľné, veď s jeho kňazským poslaním bezprostredne nijako nesúvisela. No čo sa týka politiky vnútornej, ktorá sa v nejednom ohľade dotýkala i jeho povinnosti starať sa nielen o duchovné, ale aj o hmotné dobro svojich veriacich, tam svojou publikačnou a verejnou činnosťou jasne dokázal nielen svoju morálno-teologickú erudovanosť (veď túto vednú disciplínu prednášal ako profesor), ale i filozoficko-sociologickú, v čom prevyšoval i všetkých súdobých svetských slovenských politikov. (Bol aj prvým slovenským politikom, čo sa už v roku 1925 prihovárал za vstup slovenských žien do politiky!) Preto ani jeden z jeho odporcov neprezradil, kto by ho bol býval v tom čase zodpovednejšie nahradil, či už v zmysle spoločensko-politickom alebo ekonomickom. Práve naopak, išlo o ne-

návist odborných trpaslíkov, čo mu nesiahali ani po členky a takáto vina sa neodpúšťa!

A keďže je pravidlom zahraničnú politiku štátu odvodzovať aj od jeho politiky vnútornej, i v tomto ohľade za meritórne možno pokladať to, čo Jozef Tiso napísal v denníku Slovák – „neparazitovať na cudzom, ale čerpať zo svojich koreňov toľko, aby sme vedeli žiť a pracovať pre seba i pre ostatných členov rodiny národov“ (Slovák 1938, s. 249). A v tomto jedinom výroku je dostatočne jasne naznačené kresťanské stanovisko Dr. Jozefa Tisu i v národnopolitickom ohľade.

Keďže problematiku našej témy nie je možné náležite prezentovať len v úzko vymedzenom časovom rozsahu jeho najvyššej funkcie ako hlavy štátu, najmä nie bez jej ideovo-politických súvislostí, všetky vpredu naznačené a teoreticky rozvedené východiská chceme konkretizovať aplikovaním dialogicky nastolovaných a oponovaných tvrdení, čiže osvedčeným spôsobom konfrontácie téz (T) a antitéz (A).

Za prvú a jednu z takýchto konfliktne publikovaných téz sa nám vnučujú citát z úvodnej časti Milana Kováča k Výberu z diela Jána Komorovského, ktorý vyšiel pod názvom Na cestách za posvätnom:

T1: „Frustrujúcim zážitkom, ku ktorému sa Ján Komorovský vo svojich spomienkach dosť často vracia, bola reč prezidenta Tisu na námestí v Trenčíne. Nič si z toho jeho prejavu nezapamätal, iba výrok, že české svine prišli k slovenskému válovi, aby sa nažrali. Vtedy mu bolo hrozne trápne. Nielen kvôli odlišným politickým postojom, ale – ako vraví, 'preto, že takéto slová počul z úst katolíckeho kňaza'.“

A1: Známe je, že zo strany odporcov Jozefa Tisu ako hlavného predstaviteľa slovenskej štátnosti sa organizuje vášnivý front tých najnevy-

beranejších insinuuácií a že aj útok na jeho osobný morálny profil sleduje iba cieľ umocniť jeho politickú diskreditáciu. Svedčí o tom i tento zo širokých a veľmi vážnych ekonomicko-politických súvislostí vytrhnutý citát. Lebo keby si bol uchovávatel tejto spomienky zapamätal aj spoločenské okolnosti, v ktorých J. Tiso citované slová použil, možno by ani preň vôbec nezneli dajako ominózne. Bez tohto kontextu citované slová môžu pôsobiť nepríjemne tvrdo, lenže ešte oveľa tvrdšia bola skutočnosť, na ktorú sa vzťahovali. A pre tvrdú skutočnosť jennocit ani nie je vhodný, lebo by mohol uštipačne vyznieť len ako irónia. Preto nič podobného nemá miesta tam, kde už treba dať zhrmieť pravde!

Preto Tiso v citovanom texte odpovedal na mimoriadne znásobený slovensku rovnako znásobeným, a to i veľmi vecne metaforicko-metonymicky vyváženým prirovnaním, pri ktorom vychádzal i z vonkajšej, i vnútornej podobnosti komentovaného faktu. Lebo vtedajšia česká vláda Slovensku pokladala len za svoju kolóniu, vulgo dicto – za „válov“, na ktorý sa bez minimálneho móresu vrhali českí kolonizátori spôsobom, ako to priam plasticky podávala práve takáto Tisom použitá parabola!

A v tejto súvislosti bude iste namieste i táto doplnková „spomienka“:

V krízovom roku 1933 sa v Ľubochianskom kúpeľnom parku mala regulovať rieka Ľubochianka. Nezamestnaní miestni robotníci sa ponúkli do práce, ale český inžinier ich odbil slovami: „Já mám své lidi!“ A v zápätí prišla tam veľká skupina ľudí z Česka. Vtedy sa miestni nezamestnaní obrátili na predsedu Ľudovej strany Andreja Hlinku a na radu samého okresného náčelníka rozhodli sa doslovne „vziať“ vec do svojich rúk“ – ráznym odňatím lopát a

krompáčov, lebo za každého robotníka z Česka mali sa postaviť dvaja miestni nezamestnaní Slováci a vedúci týchto prác musel už len akceptovať skutočnosť, keď sa presvedčil, že aj miestna „četnícka“ stanica dostala z Ružomberka príkaz do veci nezasahovať!

Táto udalosť bola však len jednou z mnohých a stala sa v roku, keď predseda pražskej vlády Dr. Jan Malypetr provokatívne oblepil Slovensko plagátmi s textom, ako Česi doplácajú na Slovensko! V tom čase pretrvávala síce hospodárska kríza v celej republike, no veľkým prejavom nemoralnosti bolo, že si príslušníci tej menej postihnutej časti republiky zlepšovali svoju situáciu hŕňným odchodom na nepomerne biednejšie Slovensko, ktorého priemyselný park po rozpade Rakúsko-Uhorska sa usilovali odviezť Maďari, a čo nestihli oni, urobili Česi!

Slovákovi teda akoby ostávala iba citovaná modlitba! Rozvinúť myšlienku tejto modlitby možno práve v tom, že i pre Tisu-kňaza bola prosba citovanej „orácie“ – aby Boh všetky naše činy svojím vnuknutím predchádzal, iste nespočívala len v nečinnom očakávaní Božej pomoci! Veď či aj preň nemohla byť Božím vnuknutím práve tá spásna sebareflexia aplikovať v krízovej situácii slovenského ľudu známy Kristov príkaz apoštolom, keď stáli na púšti zoči-voči hladným zástupom, aby im oni dali jesť? (Mt 14, 16).

Odtiaľto by sa teda mali odvíjať všetky naše úvahy o kresťanskej a kňazskej zodpovednosti Dr. Jozefa Tisu. Veď je len prirodzené, že ak na riešenie takýchto ťažkostí slovenského ľudu nestačili slovenskí svetskí politici, najmä preto, že ich ani nebolo alebo len málo, ich nedostatok boli morálne povinní suplovať slovenskí kňazi, čo najlepšie poznali nielen jeho biedu duchovnú, ale i hmotnú, a ktorí sa teda do politiky nepúšťali len z rozmaru svojej zistenej či spoločenskej sebarealizácie, ale z predsavzatia nezištnej služby veriacemu ľudu. A každá nezištnosť užitočného konania je presvedčivým argumentom, že ide o akt z kategórie tej najvyššej osobnej zodpovednosti, ktorá má korene len v tesnom sporení so svedomím.

Platí to i vo vzťahu k osobnosti Jozefa Tisu, ktorý ani ako prezident neprestal plniť svoje pastoračné povinnosti a žil iba z „prebendy“ svojho kňazského úradu, pretože svoj prezidentský plat dával na dobročinné účely. (A vieme, aký by bol výsledok, keby sme toto gesto prezidenta Tisu porovnali s konaním absolútnej väčšiny našich dnešných politikov, alebo i nedávno zosnulého druhého prezidenta SR!)

Na druhej strane za najnezodpovednejšie počinanie sa v histórii človečenstva vždy označovalo prenasledovanie toho, ktorý by si bol zaslúžil to najväčšie uznanie.

Raz je takáto veľká etická zvrátenosť vierolomným vyústením nahromadenej zloby doby, pretože je len dôsledkom devastácie svedomia, inokedy ide aj o nedostatok poznania, ktorý tiež zakladá možnosť chápania trestnej zodpovednosti takto spáchaného činu a ktorý, ako sme na to poukázali vpredu, v kazuistickom ohľade sa označuje ako „nepriamo chcený trestný čin“. A v tomto zmysle možno chápať i známy Konfuciov výrok, že nedostatok poznania vedie k zločinom!

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Andrej B. Zubov:

Dějiny Ruska.

20. století. 1894-1939

(diel I.), 1939-2007

(diel II.),

Praha: Argo 2014 a 2015, 949s. a 769s.

Syntetické dielo „Dejiny Ruska v 20. storočí“ je kolektívnou monografiou 44 historikov, filozofov, filológov, geografov, právnikov, umenovedcov, fyzikov a teológov pôsobiacich na univerzitách a vedeckých pracoviskách v Ruskej federácii, USA, Nemecku, Švajčiarsku, Taliansku, Francúzsku, Veľkej Británii a Českej republike pod vedením profesora Moskovskej štátnej vysokej školy medzinárodných vzťahov Andreja B. Zubova. Mimoriadne početný a rôznorodý autorský kolektív poskytuje garanciu nevšedne objektívneho a komplexného výkladu politických, hospodárskych, cirkevných ako aj spoločenských dejín Ruska, ktorého národy sa po páde cárizmu ocitli na dlhých sedemdesiat rokov v totalitnom, neľudskom režime vytvorenom po boľševickom puči v októbri 1917.

BEÁTA KATREBOVÁ-BLEHOVÁ

Dejiny Ruska

Prvý diel sa začína obdobím panovania posledného ruského cára Mikuláša II., ktorý nastúpil na trón v roku 1894 a 3. marca 1917 za právne nie celkom legitímnych okolností abdikoval (s. 358). Autori podávajú mimoriadne plastický obraz ruského panovníka, jeho charakterových vlastností, jeho ovplyvnenosť manželkou, cárovnou Alexandrou; obraz milujúceho manžela a otca, avšak slabého, nerozhodného a nedôsledného cára. Do podrobnosti analyzujú príčiny abdikácie s jej právnymi a politickými dôsledkami, pričom – ako sa neskôr ukázalo – práve táto historická udalosť mala rozhodujúci vplyv na ďalší priebeh ruských dejín. Celá procedúra Mikulášovej abdikácie, rovnako ako konanie hlavných aktérov tejto historickej udalosti, boli absolútne nezákonné a demonštrovali neuveriteľne nízku úroveň právneho vedomia ruskej spoločnosti (s. 360-361). Natrhlo sa právne väzivo spoločnosti, ktorá sa čím viac začala uberať cestou anarchie, t. j. absenciou moci, čo napokon využil Lenin a kohorta boľševikov na jej uchopenie. Lenin už definoval moc ako bezprostredne sa opierajúcu o násilie a teror. Autori knihy nevidia teda na abdikácii nič pozitívne, neprinesla vytúžený poriadok a vzopätie vlasteneckých síl, ale urýchlenu revolúcie, ktorej prvou krvavou obeťou sa stal cár samotný s jeho najbližšou rodinou.

Podrobné líčenie priebehu boľševického puču 25. októbra 1917 (7. novembra) by malo byť povinnou lektúrou všetkých tých, ktorí vyrastali na dejinách marxizmu-leninizmu a VOSR. Je nutné si uvedomiť za akých, priam neuveriteľných okolností sa revolučné uchopenie moci nikým a ničím nelegitímovaných boľševikov udialo. 1. Provizórna vláda o pripravovanom vojenskom prevrate boľševikov vedela, nepodnikla však nič, aby mu zabránila (s. 428); 2. Nikto sa nepostaral o to, aby sa vládne jednotky stiahli do Petrohradu a chránili Kerenského vládu a je očividné, že

Historik Andrej Zubov

samotný Kerenskij, ktorý ako predseda provizórnej vlády úplne zlyhal, neprikladal možnému prevratu patričnú dôležitosť; 3. Zimný palác pred útokom revolučných gárd chránilo niekoľko sto dobrovoľne organizovaných junkerov, 130 dobrovoľníč ženského práporu a

závažných faktorov, ktoré treba osvetliť. Predovšetkým si treba uvedomiť, že fenomén bieleho hnutia ako dobrovoľného, patriotického a obeťavého boja proti tyranii je v ruskej histórii jedinečný jav „očividne slobodného občianskeho kolektívneho jedna-

chodná hranica Poľska stanovená britským ministrom zahraničných vecí lordom Curzonom neuspokojovala, vyslal poľské vojská na Ukrajinu, pričom nezamýšľal pomôcť bielemu generálovi Denikinovi v boji proti boľševikom. Naopak, v októbri 1919 za chrptom Denikina a Dohodových mocností ubezpečil Lenina, že nezaútočí (s. 618). Bielych sa obával podstatne viac ako červených a videl v nich pokračovateľov nenávideného imperialistického starého Ruska, zatiaľ čo boľševikov pokladal za tých, ktorí toto nenávidené Rusko likvidovali (s. 618). Neúčast poľských vojsk v boji spôsobila prelomenie bieleho frontu; 15. decembra 1919 tak Červená armáda po tretíkrát mohla vstúpiť do Kyjeva. Piľsudski sa neskôr neraz mal chváliť, že rozhodol o výsledkoch občianskej vojny v prospech boľševikov a ako Denikin, tak červený maršal Tučačevskij mu dávali za pravdu (s. 618). Hoci biele hnutie predstavovalo boj za slobodu a dôstojnosť človeka, časté boli, žiaľ, aj zločiny, ktoré sa na fronte ako aj na oslobodených územiach páchali. Nebol to však systematický teror, neboli to metódy, ktoré mali slúžiť na dobytie a upevnenie moci, ako tomu bolo u boľševikov. Zločiny a zneužitia bielych, ktoré predstavovali „excesy slobody“, súviseli so všeobecným úpadkom morálky, s anarchiou, v akej sa spoločnosť v období revolúcie a občianskej vojny nachádzala; v mnohom boli odvedou na zločinnosť boľševikov alebo priamo politickou pomstou (s. 583).

Nastolenie boľševickej diktatúry, ktoré od prvopočiatku sprevádzali metódy systematického a organizovaného teroru, bohoborectva a úkladného boja proti cirkvám a náboženstvu, porušovania ľudských slobôd a dôstojnosti človeka, sa vyznamenalo aj takými absurditami, ako sú napr. dekréty o zrušení súkromného vlastníctva žien, čo v praxi znamenalo, že každý príslušník pracujúcej triedy si mohol uplatniť nárok na ženu vo veku od 17 do 32 rokov, vyňatú zo súkromného vlastníctva a vyhlásenú za vlastníctvo celej pracujúcej triedy (s. 679). Podobné nariadenia mali napomôcť k rozvratu rodín, úpadku morálky a v mnohých prípadoch viedli k násilnému zneužívaniu žien, ktoré sa v období revolúcie a po nej mimoriadne rozšírilo. Bohoborecký charakter novej moci dokazoval aj pamätník Judášovi Iškarjotskému postavený v Svijažsku, resp. pomník satanovi v Jelci (s. 682).

Boľševická uzurpácia moci v Rusku mala byť len odrazovým mostíkom pre uskutočnenie „proletárskych revolúcií“ vo vyspelých západných štátoch.

(Pokračovanie na 8. strane)

40 invalidných nositeľov Kríža sv. Juraja (s. 428), nie preto aby chránili vládu, ale preto, že chceli Rusko ochrániť pred „boľševikmi a pološialeným ľudským stádom, ktoré títo za sebou viedli“ (s. 428); 4. útok na Zimný palác sa začal 25. októbra podvečer až vtedy, keď Lenin členom vojensko-revolučného výboru pohrozil, že ak nezaútočia, nechá ich postrieľať (s. 430); 5. Leninove červené gardy beštiálne kruto účtovali s dobrovoľníckami ženského práporu, ktoré boli v podstate živou výčitkou ich vlastného dezertérstva (s. 431-432); 6. rozhodujúcu prevahu boľševikom poskytla 106. pešia divízia plukovníka Michaila S. Svješnikova, dôstojníka cárskej armády, ktorý v máji 1917 vstúpil do strany boľševikov. Jednotky Svješnikovej divízie vybojovali rozhodujúci boj pri dobýjaní strategických objektov v Petrohrade ako mostov, pošty, telegrafickej služby, atď... (s. 432). Všetky tieto spomenuté fakty rozhodli o osudovom zvrate revolúcie a nastolení boľševickej diktatúry, ktorá spláchla všetko pozitívne, čo sa dovtedy v Rusku podarilo vybudovať. Za tento tragický vývoj nesie podľa autorov prvoradú a nepochybniteľnú vinu provizórna vláda, ktorá nepodnikla dostatočne včas potrebné kroky na ochranu demokratického režimu, ktorý sa v Rusku začal črtiť. Lenin ako jediný z komunistických vodcov, finančne podporovaný západom, si nakoniec peniaze, vynaložené na tento účel, „zaslúžil“.

Je na mieste otázka a oprávnené si ju kladú aj autori knihy, ako je možné, že sa vláda boľševikov napriek všetkým zvrhlostiam a teroru dokázala udržať. Ako je možné, že Dobrovoľnícka armáda bieleho hnutia bojujúca proti Červenej armáde v občianskej vojne nedokázala zvrhnúť boľševický režim, keď široké vrstvy spoločnosti, najmä roľníctvo, neboli na strane komunistov, o Ruskej pravoslávnej cirkvi a pravoslávnych veriacich už ani nehovoriac? Pre vysvetlenie existuje viacero

nia v situácii rozkladu štátu a bezvládia“ (s. 655). Napriek tomu utrpela Dobrovoľnícka armáda porážku a na jeseň v roku 1920 bola zahnaná na Čierne more a v roku 1922 do Japonského mora. Prečo? 1. Väčšina Rusov biele hnutie nepodporila a k výzvam jeho vodcov zostala ľahostajná, ak nie nepriateľská (s. 655). Príčinou tejto fatálnej ľahostajnosti je najmä to, že vo väčšine negramotné ruské obyvateľstvo nerozpoznalo skutočne nebezpečenstvo boľševickej tyranie. Väčšina ruského národa nebola vychovaná k patriotizmu, ktorý bol pre boj v radoch bielych potrebný. V období plánovaného hladomoru v rokoch 1921-1922 to bolo najmä roľníctvo, ktoré nutne muselo prehodnotiť svoj postoj k bielemu hnutiu a oľutovať nedávnú ľahostajnosť. 2. Pôsobenie boľševickej propagandy; lživé sľuby boľševikov o „vybudovaní nového sveta“, kde pôda bude v rukách roľníkov, továrne v rukách robotníkov, kde nebudú existovať páni a dokonca ani Pán Boh boli pre väčšinu národa, žiaľ, atraktívnejšie ako idealistické výzvy bielych, aby ľudia položili svoje životy za česť a slávu Ruska (s. 655). Povedané veľmi zjednodušene: Práve tento masívny nedostatok patriotizmu, nedostatok občianskej zodpovednosti voči vlastnému štátu, priviedli ruský národ k skaze. 3. Kvantitatívny pomer síl: Základ bieleho odporu tvorilo dôstojníctvo, čo bolo približne 0,2 % obyvateľov. Zo 150 miliónov obyvateľov Ruska sa našlo iba 300000 dobrovoľníkov. Boľševici mali k dispozícii tri pätiny obyvateľstva, vojenské sklady, zbrojný priemysel a železničné uzly. Tvrdými mobilizačnými nariadeniami dosiahla Červená armáda počet 1,5 milióna bojovníkov, čo je päťkrát viac ako mali bieli dobrovoľníci (s. 660).

Autori sa problematike občianskej vojny venujú veľmi podrobne; celkovo sa ňou zaoberá 22 kapitol. Nechýbajú témy ako Poľsko v rokoch občianskej vojny. Maršal Piľsudski, ktorého vý-

MARTIN LACKO: - *Z akej rodiny pochádzate?*

JURAJ HURNÝ: - Moji rodičia boli hlboko veriaci katolíci, presvedčení demokrati, milujúci slobodu a klasickú hudbu, hlavne talianske opery. Mój otec Juraj Hurný sa narodil v Dobrej nad Ondavou (1916). Pôvodne bol dôstojníkom z povolania, po vystúpení z armády viedol bratovu špeditérsku firmu. Matka Eliška bola bratislavskou rodáčkou (1920). Ja som uzrel svetlo sveta v humenskej nemocnici v neslávnom roku 1948.

Matka zažila ťažkú osobnú tragédiu. Jej prvého manžela, Františka Šandrika, rodáka z Bytče, bezdôvodne zavraždili komunistickí partizánski vrahovia pod velením Antona Sedláčka ešte začiatkom tzv. SNP v septembri 1944.

S mojím otcom sa zoznámila v roku 1946 a po svadbe (1947) žili v otcovej rodnej obci až do jeho zatknutia v roku 1950. Vtedy ho odsúdili na 12 rokov za údajné napomáhanie k zločinu velezrady. Celý jeho „zločin“ bol v tom, že neudal kamaráta, o ktorom vedel, že chce ujsť do Rakúska. Mne tak vzali otca. Mal som iba dva roky. Keď sa vrátil na amnestiu v máji 1960, musel som si na neho ako dvanásťročný zvykať. Dovtedy som ho mohol vidieť ba raz do roka, asi tak päť minút, keď sme ho smeli navštíviť. Ozbrojení bachari ho dovedli v putách a nesmeli sme ho ani objasť. Vždy bola medzi nami prepážka. Toto sú moje najsilnejšie dojmy z detstva!

Otec ako dôstojník slovenskej armády mal ohromné zážitky počas druhej svetovej vojny. Bol v ZSSR ako aj v Taliansku. V Ríme v rozhlase osobne spoznal svetoznámeho talianskeho tenoristu Beniamina Gigliho, ktorému sprostredkoval proviant zo zásob slovenskej armády. Gigli bol síce bohatý, ale v Taliansku bola vojna, potraviny boli na prídel a často ani peniaze nepomohli, a tak aj milý Gigli hladoval. A teda Slováci ho zachraňovali.

V rodinnom archíve mi ostala aj obsiahla korešpondencia mamy s otcom z čias jeho väznenia. Je to dojemné čítanie. Nedávno som sa rozhodol, že našu rodinnú „kroniku“, rodinný príbeh, spracujem aj dokumentárne. Začal som prvým dielom DVD s názvom „Dobrá nad Ondavou“. Siahajú od otcovho narodenia až po návrat z väznenia.

Mám už aj druhý diel filmu pod názvom „Otep-kovci“, ktorý dokumentuje históriu rodiny mojej matky v časovom rozpätí od príchodu jej rodičov do Bratislavy až po prvé roky po druhej svetovej vojne, keď ako mladá vdova začínala nový život.

MARTIN LACKO: - *Ste známy predovšetkým ako operný spevák. Ako ste sa dostali k spievaniu?*

JURAJ HURNÝ: - Ako žiak ZDŠ som bol veľmi aktívny, hrával som nielen futbal za školu, vystupoval v rôznych divadelných predstaveniach, ale som aj chodil do Hudobnej školy na akordeón a trúbku, ktorú som aj neskôr vyštudoval na bratislavskom konzervatóriu. Počas študentských rokov som si kedy-tedy zaspieval pri rôznych rodinných a priateľských oslavách vtedajšie populárne slágre. Všetkým okolo sa to páčilo, tak ma prehovorili, aby som šiel predspevať pani Prof. Ide Černeckej. Tá, keď ma počula, už ma viac nepustila. Tak som popri trúbke absolvoval s diplomom aj štúdium spevu, ktorému som sa napokon rozhodol profesionálne venovať. Javisko ma vždy priťahovalo, od malička som hrával divadlo, chodil na recitačné preteky, takže keď som po úspešnom predspevaní v SND (1972), ešte ako študent konzervatória, dostal od šéfa opery ponuku stať sa jej sólistom, ani na chvíľku som nezaváhal.

MARTIN LACKO: - *Ako rodinné peripetie, prenasledovanie otca, ovplyvnilo vašu kariéru, verejnú pôsobenie?*

JURAJ HURNÝ: - Pre komunistický režim sme boli raz navždy „nespopahlivými“, hoci sme nikomu nič neurobili, neškodili. Naopak, zločinný režim ublížil nám. Lenže komunistické myslenie je ohavne zvrátené, bez akejkoľvek logiky racionálneho myslenia. Jednoducho sme boli vyhlásení za nepriateľov a tak aj s nami zaobchádzali – s celou rodinou. Mňa nechceli pripustiť ani na štúdium a iba pomocou mnohých statočných ľudí, ktorí, vidiac môj talent, sa mi podarilo dostať sa na konzervatórium. O štúdiu v Taliansku nechceli na ministerstve kultúry ani počuť. Vraj nie som socialistický káder, do ktorého by mal štát investovať. Napokon som si dvojročné štipendium „vyspieval“ priamo u talianskej vlády a v rokoch 1973 – 1975 som sa zdokonaľoval v speve na Sicílii v Palermskej opere Teatro Massimo. Profesorkou mi tam bola slávna operná diva, signora Gina Cigna, ktorá bola neskôr vyhlásená za najlepšiu Turandot 20. storočia.

MARTIN LACKO: - *Aké boli príčiny Vašej emigrácie do Rakúska?*

JURAJ HURNÝ: - Keď som sa vrátil z Talianska

Som výkričník, ktorý znepokojuje svojou prítomnosťou“ Rozhovor s operným spevákom Jurajom Hurným

J. Hurný, ako básnik Rudolf v Pucciniho *Bohème*, 1981

Na snímke hore vľavo: Juraj Hurný, prvé mesiace v exile 1978. Vedľa: Juraj Hurný, Graz, 1988

začala sa moja kariéra veľmi sľubne: hlavné úlohy v opere SND, nahrávanie v rozhlase, vystupovanie v televízii, koncerty. Dokonca som mal participovať na jednej dlhohrajúcej platni (LP) pre vydavateľstvo OPUS. To všetko bolo zrazu zastavené po tom, keď som dvakrát odmietol vstúpiť do KSS a okrem toho som pravidelne spieval na svätých omšiach v kostole v Trnávke. Dokonca ma ani nepustili na ponúknuté hosťovanie do Viedne a Kolína nad Rýnom, vraj nie som káder, ktorý môže reprezentovať socialistickú vlasť. Napokon šéf opery Pavol Bagin verejne prehlásil na aktívne umeleckých pracovníkov SND (1976), že budem preradený do zboru opery SND. Zároveň nás zopárkrát v našom byte „navštívili“ eštebáci, ktorí sa vraj prišli pozrieť, ako žijeme. Prechádzali sa po byte, pozerali si našu knižnicu, zaregistrovali križ Pána Ježiša na stene a pritom nás nahovárali na udavačstvo. Bolo to strašne ponižujúce!

Nie! Nedalo sa nám tu ďalej žiť. A tak sme sa všetci „hnaní žitím nevlou“ rozhodli ísť do exilu. V septembri 1977 sme dali z bohom rodnej vlasti, ktorá sa k nám zachovala tak hrozne macošsky.

MARTIN LACKO: - *Ako sa Vám podaril útek za slobodou?*

O definitívnom odchode do exilu sme sa v rodine rozhodli na jeseň roku 1976. Keďže sme boli

presvedčení, že ma spolu s rodičmi naraz do Rakúska nepustia, tak som si s otcom vybavil výjazdnú doložku na Majstrovstvá sveta v ľadovom hokeji. Tie boli vo Viedni na jar 1977, no my sme nikam nešli a doložku, ktorá mala platnosť pol roka, sme si odložili. Potom si o výjazdnú doložku požiadala aj mama. Dôvodom bola návšteva svojho strýka, profesora na viedenskej univerzite. Povolenie dostala a takto sme mohli všetci traja legálne vycestovať do Rakúska. Moja budúca manželka si sama po svojej linke vybavila výjazdnú doložku, nikto ju nedával do súvislosti so mnou.

Keď som v lete 1997 v Trenčianskych Tepliciach náhodou spoznal v jednej reštaurácii bývalého ministra vnútra SSR z roku 1977 Štefana Lazara, tak som mu to s pôžitkom vyrozprával, poukazujúc na fakt, že keď človek trochu pohlol rozumom, tak im hravo prešiel cez tie ich boľševické mozgy.

MARTIN LACKO: - *Je známe, že agenti ŠtB špicľovali emigrantov aj ďaleko za hranicami. Vaša rodina to nepocítila?*

JURAJ HURNÝ: - Ale áno, „navštívili“ nás traja spolupracovníci ŠtB, ktorí sú aj v uvedení v zoznamoch ÚPN. Vtedy som to však vôbec netušil a ani neviem, čo vlastne bolo ich úlohou. V júni 1978 sa zrazu pred mojím predstavením opery Traviata zjavil

v Grazi asistent réžie zo SND Peter Dörr (agent ŠtB, krycie meno Gregor), s ktorým som mal iba kolegiálny vzťah, dokonca sme si iba vykali. Naraz mi tykal, chcel ísť na predstavenie, čo som mu aj na riaditeľstve zariadil. Napokon, po predstavení, som ho pozval k nám, kde sme sedeli a rozprávali sa až do rána. Za brieždenia odchádzal. Potom sa ešte raz vrátil v novembri.

Na konci októbra 1980 sa zahlásila na návštevu manželkina kolegyňa z MDKO Anna Kováčová (dôverníčka ŠtB, krycie meno Hudba), s ktorou sme taktiež dovtedy nemali žiaden blízky vzťah. Príveľa sa vypytovala, pripisovali sme to však jej zvedavosti.

Do tretice prišiel za mnou dvakrát (1982, 1983) môj spolužiak z konzervatória Ivan Ondrášek (agent ŠtB, krycie meno Kvetinka). Posledných dvoch sme u nás aj niekoľko dní prenocovali, nevediac, že sú to agenti ŠtB a ani netušiac nebezpečenstvo.

No a čo je zaujímavé, k tomuto sa v archíve ÚPN vraj nič nenachádza. Ja som s ÚPN komunikoval v rokoch 2003 a 2005, na základe čoho som si potom vyzdvihol dokumenty o otcovom zatknutí a odsúdení v roku 1950. Avšak iné dokumenty nemajú, ani o sledovaní na Slovensku po prepustení, ani k nášmu pobytu v exile, hoci, ako som vrazil, mali sme niekoľko ich návštev. Ani dokumenty o mojej matke, ani o mne, hoci som oficiálne vedený ako sledovaná osoba.

Juraj Hurný so synom Georgom na slávnosti pri príležitosti odchodu do dôchodku, Opernhaus Graz 9. 6. 2013

MARTIN LACKO: - *Angažovali ste sa aj v krajan-
skom hnutí, v Svetovom kongrese Slovákov. Ako si
na túto etapu spomínate?*

JURAJ HURNÝ: - Po príchode do Rakúska som sa
hneď skontaktoval so slovenským exilom. Niektoré
známosti som mal ešte z čias mojich talianskych štúdií,
keď som Ríme navštívil Slovenský ústav sv. Cyrila a
Metoda a zoznámil sa s jeho riaditeľom Dominikom
Hrušovským, tiež Msgr. Jozefom Vavrovičom, vzác-
nym básnikom Gorazdom Zvonickým (vlastným
menom Andrej Šándor), profesorom gregoriánskej
univerzity Dr. Michalom Lackom, SJ, slovenským
biskupom Pavlom Hnilicom, SJ a s obetavým sale-
ziánskym kňazom Štefanom Fáberom.

Vo Viedni ma navštívil Dr. Imrich Kružliak, ktorý
mi priniesol prihlášku do SKS, ktorého členom som
sa stal začiatkom roku 1978 a hneď som aj bol pánom
Štefanom Romanom, predsedom tejto strešnej orga-
nizácie Slovákov v exile, pozvaný na generálne zhro-
maždenie SKS do Washingtonu D.C. Vystúpil som
tam v kultúrnom programe a cítil som v duši, že medzi
týchto ľudí patrí. Boli mi neskonale blízki, bola to
elita slovenského národa – ľudia národne orientovaní,
demokraticky citiaci, tolerantní, vzdelaní a veriaci
v Pána Boha. Tak som si uvedomil, že zatiaľ čo vo
vlasti vládne komunistická luza, tu v cudzine
na rôznych kontinentoch sveta žijú Slováci, ktorí by
mohli viesť národ k lepšej budúcnosti, než to robila
domáca komunistická spodina národa.

Umelci vždy priťahujú ľudí, takže som nemal
problém všetkých spoznať, pretože účastníci kongresu
chodili za mnou, chcú sa mi predstaviť a po-
rozprávať sa. Takto som spoznal okrem predsedu pána

Romana aj ďalších významných ľudí: básnikov Jána
Okáľa, Dr. Karola Strmeňa, Rudolfa Dilonga,
Mikuláša Šprinca, biskupov: Michala Rusňáka, An-
dreja Grutku, kňazov Dr. Antona Hlinku, Felixu Litvu,
Štefana Senčika, spevácku Janku Guzovú, majsterku
Slovenska v krasokorčuľovaní Fedu Kalenčíkovu,
i rôznych funkcionárov SKS ako Dr. Jozefa
Kirschbauma, Eugena Löbla, Dr. Jozefa Šrámka, bý-
valého veľvyslancu Slovenskej republiky v Španielsku
Dr. Jozefa Mikuša, Dr. Karola Murína, tajomníka
prvého prezidenta SR Dr. Jozefa Tisu. Na kongrese
SKS v Toronte 1981 som sa zoznámil s čerstvým emi-
grantom, hokejistom Mariánom Šťastným. Samozrej-
me, že tých známostí bolo niekoľkonásobne viac.

Pán Štefan Roman ma poctil svojou priazňou, keď
ma viackrát pozval na návštevu do svojho rodinného
sídla v Unionville a taktiež ma povodil po svojej firme
v Toronte, ktorá bola hodná „uránového kráľa“. Poli-
tickú funkciu v exilovom živote som žiadnu neprijal,
pretože pri mojom povolani to bolo nemožné. Z ča-
sových dôvodov by sa mi nedala vykonávať. No
chodil som na rôzne stretnutia Slovákov, kde som
spieval v kultúrnom programe alebo na svätých om-
šiach. Chodiť na tieto stretnutia, dokazovať svoju
spolupatričnosť, bola nielen záležitosť môjho srdca,
ale aj národného a politického cítenia. Demonstrovali
sme pred svetom, že Slováci majú právo na slobodný
život a na vlastný štát! Dnes, keď je Slovenská repub-
lika už skutočnosťou, s dojatím spomínam na všetkých
tých vzácných ľudí, ktorí sa o to usilovali, no tejto ra-
dostnej chvíle sa nedožili. Pred očami vidím tie dojaté
tváre, keď som zanôtil piesne Schneidera-Tmavského
„Keby som bol vtáčkom“ alebo „Hoj, vlast' moja“, nik

sa nehanbil za slzy. A bolo jedno, či to bolo v Toronte,
Washington, Montreale, Viedni, Mníchove, Ríme,
Waldkraiburgu či Semmeringu...

MARTIN LACKO: - *Splnili sa v Rakúsku vaše sny,
alebo aspoň predstavy, s akými ste sem odchádzali,
pokiaľ ide o spievanie?*

JURAJ HURNÝ: - Do exilu som nešiel kvôli splneniu
mojich speváckych snov, ale jednoducho sme už
v našej rodine nevládali ďalej znášať komunistický
teror, ktorý trval presne 33 rokov. Želali sme si už
konečne žiť slobodne ako rovnoprávni občania, a nie
ako prenasledovaní ľudia druhej triedy. Lebo do nej
nás bolševici zatriedili. V Rakúsku sme boli skutočne
skvele prijatí, na základe komunistického perzekuova-
nia nám bez problémov udelili politický azyl a ja som
si zaraz našiel angažmán v opere v Grazi. Toto mesto
sa stalo i našim domovom a Rakúsko našou novou
vlast'ou. Popri spievaní na materskej scéne v Grazi
som mal veľa možností hosťovať na iných rakúskych
scénach (Viedeň, Salzburg, Linz, Klagenfurt, Mör-
bisch) a aj v zahraničí (Nemecko, Švajčiarsko, Španiel-
sko, Francúzsko, Belgicko, USA či Kanada). Mal som
možnosť spievať najkrajšie operné postavy tenorového
repertoáru (108 titulov), účinkovať na početných kon-
certoch, vystupovať v televízii, nahrávať v rozhlase
i na CD.

Môžem skutočne povedať, že tu v cudzine sa mi
splnili všetky moje ľudské i spevácke sny.

MARTIN LACKO: - *Ktoré najväčšie úspechy ste tu
dosiahli?*

JURAJ HURNÝ: - Hneď po príchode do exilu som
mal koncert v slávnom viedenskom Musikvereine, kde
som aj neskôr spieval v zlatej sále Viedenských filhar-
monikov. V Paríži som spieval s najlepším
francúzskym orchestrom L'Orchestre National
de France, vo Viedni s Viedenskými symfonikmi.
Hosťoval som vo Viedenskej štátnej opere, Bavorskej
štátnej opere v Mníchove, v Štátnej opere v Stuttgarte,
v Zürišskej opere, v Opera de Marseille, v Opera Na-
tional Brussel, v Kráľovskej opere v Antverpách,
v Gran Teatro del Liceo v Barcelone, spieval na hu-
dobných festivaloch v Salzburgu a v Lausanne...
Za účinkovanie na javisku opery v Grazi som dostal
najvyššie vyznamenanie – Zlatý čestný znak mesta
Graz za mimoriadne zásluhy.

MARTIN LACKO: - *Ktorý deň bol najšťastnejším,
a ktorý naopak najhorším vo Vašom živote?*

JURAJ HURNÝ: - Najšťastnejším dňom môjho ži-
vota bol rozhodne 31. august 1978, keď sa narodil môj
syn. Prežíval som vtedy nádherné obdobie, bol som
slobodným človekom, slávil som umelecké úspechy,
skontaktoval som sa so slovenským exilom, bol som
na generálnom zhromaždení SKS vo Washingtone,
DC, veľa som cestoval, moji rodičia sa konečne oslo-
bodili spod bolševickej čižmy. A vrcholom môjho
šťastia bolo narodenie syna. Môžem povedať, že som
ho naučil slovensky. To sa podarilo nie každému emi-
grantovi...

Ktorý deň bol najčiernejším v mojom živote? To
ani neviem povedať, lebo som zažil veľa zlého.

MARTIN LACKO: - *Ako ste prežívali rok 1968?*

JURAJ HURNÝ: - Bol som mladý, dvadsaťročný
človek, práve som zmaturoval na samé jednotky
na konzervatóriu, bol som plný eufórie. Myslel som si,
že konečne príde sloboda a zločinný komunizmus
padne. Po našich rodinných skúsenostiach s režimom
som totiž žiadnemu „socializmu s ľudskou tvárou“
nedôveroval, neveril som, že by sa táto diktatúra dala
poľudštiť. Takže som si myslel, že príde slobodné
voľby, ktoré súdruhom zazvoní umieračikom.

Otec bol aktívny pri zakladaní Slovenskej orga-
nizácie na ochranu ľudských práv (SONOP). Na za-
kladajúci zjazd do Domu lodníkov prišli aj pražskí
spoluväzni zo sesterskej organizácie K 231. Ich
predseda pán Karel Nigrín dokonca prespal u nás,
do rána sme debatovali, plánovali... Čo nasledovalo
– vieme všetci... Sovietska okupácia, valcujúca „nor-
malizácia“ a strašné krivenie charakterov.

MARTIN LACKO: - *Ako nasledujúce zlomové roky
1989 a 1993?*

JURAJ HURNÝ: - November 1989 som prežíval
veľmi intenzívne – pri televízii, pri rádiu, stále nové
a nové senzáčné správy... Bolo jasné, že sa píše nové
dejiny a ťažko mi bolo obsedieť doma v Grazi, navyše
keď som videl v televízii rečníť Mariána Šťastného
na tribúne na námestí SNP. Nevydržal som to, musel
som byť priamo na tvári miesta. Tak sme 9. decembra,
spolu s manželkou a mojou mamou nasadli do auta
a fujzardli do Bratislavy. Priamo na manifestáciu,
na ktorej sa požadovalo odstúpenie prezidenta Husáka.
Bolo to všetko ako v sne, zrazu bolo možné verejne
hovoriť o zločinoch komunizmu. Pri tribúne som sa

stretol s arcibiskupom Jánom Sokolom, ktorého
poznám ešte z mojich detských čias, kedy bol
kaplánom v Leviciach a ktorý práve vychádzal
na tribúnu rečníť. I ja som mal povedať malý príhovor
za slovenských exilových umelcov, poveril ma tým
Dr. Imro Kružliak. Avšak keď tí dvaja hlavní vodcovia
revolúcie z VPN videli, že som doniesol šatky zo Sve-
tového festivalu slovenskej mládeže, ktorý sa konal
v lete 1989 v rakúskom Semmeringu, a na tých šatkách
bol slovenský národný znak s cyrilo-metodským
krížom, tak mi tie šatky zobrali a na tribúnu ma
nepustili.

V nasledujúcich troch rokoch som bol prakticky
skoro každý mesiac v Bratislave. Jednak ako spevák
účinkujúci na rôznych koncertoch, na javisku opery
SND či v kostoloch a na národných púťach v Šaštine,
Nitre a Levoči. Ale hlavne som sledoval dianie, ktoré
smerovalo k cieľu, o ktorom sme voľakedy s otcom
snívali aj v zahraničí, v SKS tomuto cieľu podriadili
naše aktivity – k zavŕšeniu emancipačného procesu
slovenského národa, k vyhláseniu slovenskej samostat-
nosti. O polnoci z roku 1992 na 1993, stojac v hroznej
zime na námestí SNP, som so slzami v očiach počúval
kamaráta Dr. Antona Hlinku, ako prednáša modlitbu
k Pánu Bohu a prosí ho o požehnanie pre no-
vovzniknutý štát – Slovenskú republiku. Bola to veľká
symbolika. Nový štát vzniká so slovom Božím, presne
tak, ako voľakedy prvé, staroslovenské písmo.

Potom zaznel námestím Štraussov valčík
„Na krásnom modrom Dunaji“ a všetci sme s radosťou
tancovali.

Aj to bola symbolika, samostatné Slovensko sa
prihlásilo do Európy.

MARTIN LACKO: - *Ako hodnotíte vývoj v Európe
v posledných rokoch?*

JURAJ HURNÝ: - Vývoj v Európe ma neteší, pretože
islamizácia nášho kontinentu je už v plnom prúde. Je
len otázkou času, kedy moslimovia prevezmú vládu
do svojich rúk. V Rakúsku ich žije asi 600 000, ich počet
však rastie nevidaným tempom a sami prehlasujú, že až
tu prevezmú moc, tak zavedú zákon šaria. Ich
obrovskú výhodou voči nám je ich priam fanatická
viera v Boha, zatiaľ čo Európania sa od Boha úspešne
„oslobodzujú“. Plne v intenciách bruselských bossov...

Veľké zlo v dnešnom svete robia USA, so svojou
neukojiteľnou snahou kontrolovať svet. Samozvane sa
pasovali za jeho „führera“ a ľudstvu vnucujú svoju vôľu.
Po celom svete majú svoje vojenské základne, vedú
nové a nové vojny a okupujú a terorizujú iné národy.
Európska únia je dnes len slúžkou Bieleho domu.

Zároveň sa neviditeľní vládcovia sveta – zo svo-
jich lóží – snažia zničiť v ľuďoch akýkoľvek patrio-
tizmus, vlastenecké cítenie, pretože keď ľudstvo bude
len ako jedna neidentifikovateľná masa, ľahko sa bude
dať ovládať.

Zatiaľ čo Slovensko islamizáciu ešte
nepocítiť, to druhé zažíva už veľmi intenzívne.
Je tu badateľná snaha mocenských i istých
vplyvných kruhov, za výdatnej pomoci tlače a tele-
vizie, bagatelizovať vlastné dejiny, deformovať
ich a znova – ako za čias komunizmu – vymývať
mozgy. Kto sa tomu vzprieči, je pasovaný za na-
cionalistu a nemilosrdne likvidovaný.

MARTIN LACKO: - *Hoci ste už mnoho rokov
rakúskym štátnym občanom, udržujete pravidelnejšie
styky s rodnou krajinou?*

JURAJ HURNÝ: - Moja mama veľmi túžila
po návrate na Slovensko. Preto po páde komunistickej
diktatúry požiadala ministerstvo financií SR o vrátenie
nášho trojizbového bytu, ktorý nám komunisti
po našom vyhnaní z vlasti ukradli. Na ten byt nám
v roku 1963 poslala 3000 dolárov otcova sesternica
z Kanady. Po dlhých vybavovačkách prišla odpoveď
z MF SR, podpísaná istou JUDr. Helenou Štrbikovou,
že žiadosti nie je možné vyhovieť. Datovaná bola
21. 11. 1994. Mamu sme pochovali krátko pred tým.
Bol som rád, že sa toho sklamaní nedožila.

Aj za seba môžem povedať, že celý čas exilu som
žil myšlienke, že po páde bolševikov sa určite vrátim
domov a vlast' ma po vyhnanstve príjme späť do svoj-
ho lona. Aké však bolo moje sklamanie, keď som
videl, že tu nie som vítaný, že v hudobnom svete,
v ktorom som pôsobil, ma neradi vidia. Akoby aj nie,
veď tí istí ľudia, čo kolaborovali s režimom, sú tu ešte
aj teraz (ak časom nezomreli) a vedú súčasný hudobný
život. Pre nich všetkých som akýsi neprijemný
výkričník, ktorý ich už iba svojou prítomnosťou
znervózňuje.

A tak sem chodievam dva-trikrát do roka navštíviť
rodinu a priateľov, zaspomínať na mladé časy, nakúpiť
si zaujímavé knihy, CD, DVD a zároveň ísť na Mar-
tinský cintorín zapáliť sviečky na hrob mojím starým
rodičom, prababičke i krstnej mame, pomodliť sa,
chvíľku si pomeditovať. To je vlastne moje jediné puto
so Slovenskom.

Na návšteve u St. a Betty Romanovcov, Unionville, Toronto, 2. 7. 1978

(Pokračovanie z 5. strany)

Lenin a jeho kohorta si boli dobre vedomí, že pokiaľ by revolúcia v budúcnosti zostala ohraničená len na Rusko, na jej definitívne víťazstvo by nebolo nádeje. „Vývoz revolúcie“ tvoril preto jeden z najdôležitejších cieľov nového režimu, pričom takýmto spôsobom dosiahnutá svetovláda nemala slúžiť na blaho ľudí, ktorých osudy bolo boľševikom viac než ľahostajné, ale sama pre seba, pre obrovskú moc, predstavovala ich cieľ (s. 441). Z hľadiska charakterových vlastností sa Lenin vyznačoval až neuveriteľnou krutosťou, absolútnou ľahostajnosťou k osudom ľudí a fanatickou nenávisťou voči všetkému, čo len trochu zaváňalo náboženstvom. Pritom Vladimir Iljič Uljanov alias Lenin si nemohol sťažovať na materiálny nedostatok v detstve a v období dospievania. Bol synom zámožného školského inšpektora, povýšeného do šľachtického stavu, mal švédskych, nemeckých, kalmýckych a dokonca židovských predkov, vôbec sa teda nevyznačoval oným v neskorších rokoch takmer „posvätným“ proletárskym pôvodom. Súputníkov ohromoval príkrosťou, chladnou krutosťou a absolútnym nezaujmom o radosti každodenného života. Dostalo sa mu však vynikajúceho všestranného vzdelania, bol dobrým šachistom a miloval Beethovenovu Appassionatu, dokonca ako dieťa sa vyznačoval zbožnosťou. Nebol sadistom, ako jeho nasledovník Stalin, ale revolučným ideám bol oddaný úplne a mal realistické predstavy o ich naplnení. Bol hlavným organizátorom „červeného teroru“, masových krvavých represíí a občianskej vojny, zaviedol koncentračné tábory a zúrivo prenasledoval predstaviteľov iných názorov, ako bol jeho vlastný (s. 114). V marci 1922, keď v krajine zúrilo hladomor a 25 miliónov ľudí nemalo čo jesť, úplne ľahostajný k osudu ľudu rozpútal protináboženskú kampaň s cieľom rekvirácie cirkevného majetku, vrátane chrámových cenností (s.115). Keď sa dostal k moci, netrval na tom, aby bol ruský štát prebudovaný v zmysle nových princípov, naopak, citujúc Marxa, bol presvedčený, že úlohou komunistických predákov je štát do základu zničiť. Pre Lenina bola politika vždy len vojna; „dikťatúra proletariátu“ podľa jeho vlastnej definície nemala byť ničím obmedzovaná, nespútaná žiadnymi zákonmi a pravidlami, ale bezprostredne sa opierajúca o násilie (s.115). „Teror ako princíp“, to bolo ponímanie podstaty politiky človeka, ktorý teror vyhlásil už v septembri 1918 a ktorý bol v skutočnosti zakladateľom koncentračných táborov. Preto rozdiel medzi Leninovým „vznešeným idealizmom“, ako ho neskôr hlásali Trocký a Chruščov a napokon aj Gorbačov a „sadistickou megalomániou“ Stalina v skutočnosti neexistuje (s. 116). Stalin sa skutočne právom mohol považovať za Leninovho žiaka.

Postupne sa dostávame k ďalšiemu významnému odseku dejín Ruska – k obdobiu stalinizmu. Pod stalinizmom sa zvykne chápať komunizmus budovateľského obdobia; známy ruský filozof Nikolaj Berďajev stalinizmus označuje ako „svojrásny ruský fašizmus“. Podľa Berďajeva mal stalinizmus všetky typické črty fašizmu: totalitný štát, štátny kapitalizmus, nacionalizmus, vodcovský princíp a ako dôležitý základ – zmilitarizovanú mládež (s. 773). Bol to režim, ktorý sa v mnohom podobal režimu nacistického Nemecka a fašistického Talianska, i keď rozdiely je nutné rozoznávať. Vo všetkých troch prípadoch sa štátna filozofia budovala na nenávisti k triednemu, rasovému, alebo štátnemu nepriateľovi, sústavne

sa viedli prípravy na vojnu a ľudská osobnosť nemala dôstojnosť sama osebe, ale len vo funkcii, v akej slúžila totalitnému resp. autoritatívnemu štátu. Všetky tri režimy takisto charakterizovala ich protikresťanská povaha, aj keď fašisti a nacisti ani zďaleka neprenasledovali veriacich v takom merítke; veriacich však dávali do služieb svojich cieľov (s. 773). Na rozdiel od Lenina, pochádzal Josif Džugašvili, ako sa mladý Stalin volal, skutočne z najchudobnejších pomerov – ako nemanželské dieťa slúžky si v detstve akiste mnoho vytrpel, napriek tomu sa podľa túžob

Dejiny Ruska

jeho jednoduchej matky a napriek štúdiu v bohosloveckom seminári v gruzínskom Tbilisi nestal kňazom. Existujú dokumenty, podľa ktorých za protištátnu činnosť šesťkrát odsúdený Stalin, v rokoch 1906-1912 pracoval ako platený agent-informátor cárskej tajnej polície pod krycím menom Koba. Po zvolení do ÚV boľševickej strany však túto činnosť zanechal (s. 779). Stalin bol natoľko krutý, že dokázal zničiť životy svojim najbližším: syn Jakov z prvého manželstva, o ktorého Stalin nejavil záujem, padol počas druhej svetovej vojny do nemeckého zajatia a v roku 1943, po tom, čo Stalin odmietol syna vykúpiť výmenou za nemeckých dôstojníkov, spáchal v nemeckom tábore Sachsenhausen samovraždu; druhá manželka Nadežda Allilujeva v roku 1932 spáchala samovraždu; takisto osud syna Vasilija z druhého manželstva bol tragický: už v mladosti sa upísal alkoholu a skončil život v roku 1962 ako vyhnanec v Kazani; dcéra Svetlane Stalin dokonale zničil rodinný život: najprv nechal zatknúť Svetlaninho milenca, filmového scenáristu Alexeja Kaplera, potom ju donútil rozviesť sa s prvým mužom Morozovom, pretože bol Žid a napokon ju donútil vziať si nemilovaného Jurija Ždanova, syna blízkeho spolupracovníka (s. 780). To všetko dokazuje, že Stalin neprejavoval ani najmenší ľudský cit nielen k svojej najbližšej rodine, ale zrejme k celému ľudskému pokoleniu. Jeho sadistická povaha sa napr. vyživala tým, že si z väzenia, kam uvrhol svojich politických súputníkov, nechal prinášať „čerstvé“ správy o ich mučení a „dobré“ sa na nich zabával. Po puči v roku 1917 sa stal ľudovým komisárom pre národnostné otázky, aktívne bojoval v občianskej vojne, talent vojenského стратега však nepreukázal. Jeho diletantské rozkazy vo vojne s Poľskom v roku 1920 sa stali jednou z príčin katastrofálnej porážky Červenej armády (s. 780).

Ako je však možné, že sa Stalinovi za pomerne krátku dobu podarilo dosiahnuť neobmedzenú moc? Odpoveďou by mohlo byť oligarchické fungovanie politického systému počas Leninovej dikťatúry, keď ešte existovala určitá rovnováha medzi politbyrom a Ústredným výborom. Stalin likvidáciou tzv. „socialistickej opozície“ si úplne podriadil Ústredný výbor. Vybúdením represívneho aparátu tajných služieb, ktoré boli schopné kontrolovať kohokoľvek a kdekoľvek, pomocou monopolizácie prostriedkov masového spravodajstva a propagandy, politickej výchovy, si do polovice 30. rokov definitívne podmanil stranícko-štátny

aparát, armádu, súdnicstvo a ďalšie mocenské štruktúry. Pritom Stalin fyzicky nelikvidoval len aktívnych členov opozičných strán, ale zlikvidoval aj všetkých vedúcich predstaviteľov boľševickej strany. Podpisal tisíce rozsudkov smrti, ktorými zámerne ničil politikú, vedeckú, kultúrnu a duchovnú elitu všetkých národov Ruska. Je zodpovedný za druhý hladomor v rokoch 1932-1933, ktorý bol od začiatku až do konca umelo organizovaný a jeho následkom zahynulo 6,5 milióna ľudí, z toho 4 milióny na Ukrajine (s. 815)! Je zodpovedný za fyzickú

likvidáciu až 70% kozákov. Takisto Stalinovi nemožno uprieť vinu za násilné presídľovanie národností; vysoké sú čísla ľudí, ktorí zahynuli v táboroch Gulag. Stalin nesie osobnú zodpovednosť za to, že sa štvrtstoročie jeho vlády stalo najtemnejšou a najkrvavejšou dobou v celých dejinách Ruska (s. 781).

V súčasnosti pertraktovaná otázka možnej viny Sovietskeho zväzu na rozpútanie druhej svetovej vojny je považovaná za jednu z páľčivých otázok a odpoveď na ňu nie je jednoznačná. Sovietsky zväz v prvých rokoch vojny zostáva neutrálny a nezúčastňuje sa priamych vojenských operácií. Poľská verejnosť postoj Moskvy v osudnom roku 1939 však vníma inak a poukazuje na to, že paktom Ribbentrop-Molotov z 23. augusta 1939, v ktorom sa Stalin s Hitlerom dohodli na prerozdelení sfér vplyvu vo východnej Európe a rozdelení Poľska, sa v skutočnosti začala druhá svetová vojna. Lenže svetová vojna sa začala oveľa skôr; v roku 1935 Taliansko vpadlo do afrického Habeša, pričom Británia s Francúzskom sa obmedzili iba na symbolické gestá, ponechajúc tak Mussolinimu v tejto časti Afriky a neskôr Hitlerovi vo vzťahu k Československu voľnú ruku. Ak by sme hľadeli na začiatok druhej svetovej vojny z európskeho kontinentu, tak za začiatok vojny treba považovať Mnichovskú dohodu zo septembra 1938, ktorou sa končí Versaillský mierový poriadok a začína Hitlerov Drang nach Osten, v ktorom mu ako v Londýne, tak v Paríži nevedeli alebo nechceli zabrániť. Ďalšou otázkou zostáva, či si Stalin prial v roku 1939 vojnu. Všeobecné tvrdenia, ku ktorým sa autori knihy uchylujú, v tom zmysle, že Stalin chcel vojnu naplniť Leninov odkaz svetovej revolúcie, neuskutočnený v rokoch 1918-1922 (s. 4, 2. diel), zostáva v rovine čisto ideologického uvažovania a skutočné historické udalosti mu veľmi za pravdu nedávajú. Práve pri takejto predstave Stalina, že vojna je na dosiahnutie svetových komunistických cieľov nevyhnutná, nedáva podpísanie spomenutého nemecko-sovietskeho paktu žiaden zmysel. Stalin nemal záujem o zrážku s nacistickým Nemeckom, mohol mať však záujem na boji kapitalistických štátov medzi sebou, pričom ZSSR sa ocitol v neutrálnej pozícii. Treba povedať, že práve to sa mu podpísaním paktu s Nemeckom skutočne podarilo. Otvorenou takisto zostáva otázka, či by sa Hitler bez podpísania paktu, odhodlal k útokom na Poľsko (s. 11). Ťažko možno súhlasiť s názorom autorov, že bez dohovoru so Stalinom by sa Hitler k vpádu do Poľska neodhodlal (s. 11), keďže je nutné si uvedomiť, že k príprave na zlo-

žitú vojenskú operáciu by Hitlerovi sotva stačil čas od podpísania paktu do 1. septembra 1939.

Napriek alebo práve preto, že víťazná Červená armáda bojovala v podmienkach totalitného štátu, dokázala poraziť nacistické Nemecko. Cena víťazstva bola obrovská: pre Rusko znamenala tretiu najväčšiu demografickú katastrofu v 20. storočí. Počet ľudských obetí vojny s Nemeckou ríšou činil 27 miliónov ľudí, z toho 17 miliónov mužov vo veku brannej povinnosti a 10 miliónov ostatného obyvateľstva (s. 172). 100 000 vo-

jakov bolo zastrelených za rôzne prečiny Červenou armádou, 3,3 milióna zahynula v nemeckom zajatí, 900 000 v sovietskych táboroch; zabitých priamo v boji činilo 12,4 milióna. Zo strát civilného obyvateľstva sa jeden milión počíta na obeť tzv. Leningradskej blokády, zvýšená detská úmrtnosť vykazovala 1,3 milióna detí. Tieto straty sú otrasné a nenahraditeľné. Do Stalinovej smrti v roku 1953 ho zvyšuje počet obetí menej známeho povojnového hladomoru, potlačených povstaní a táborov (1,3 milióna) v roku 1947 (s. 174). Celkovo od roku 1918 do roku 1956 zahynulo predčasnou smrťou 52 miliónov ľudí, pričom polovicu tvoria práve obeť sovietsko-nacistickej vojny. Existujú demografické odhady, podľa ktorých by bez týchto strát v súčasnej Ruskej federácii žilo okolo 380 miliónov ľudí; v skutočnosti ich je približne o 90 miliónov menej.

Nový mierový poriadok, ktorý sa v roku 1945 začal budovať v Európe pod taktovkou aliančných mocností, úplne zmenil tvár Európy. Jaltská konferencia z februára 1945, ktorá sa neskôr začala označovať ako synonymum rozdelenia Európy, v skutočnosti predstavovala vrchol spolupráce víťazných mocností; táto spolupráca sa však bezprostredne po kapitulácii Nemecka 8. mája 1945 začala rúcať. Už na Postupimskej konferencii (17. júl – 2. august) nezhody medzi aliančnými mocnosťami začali byť zjavné. Zničenie Nemecka odstránilo hlavnú spoločnú hrozbu, ktorá spájala protihitlerovskú koalíciu, silne znížilo potrebu západných demokracií pomôcť Sovietskemu zväzu a uspokojiť Stalinove nové požiadavky (s. 161). Podľa spomienok A. Gromyka – neskoršieho ministra zahraničných vecí – mal priebeh konferencie veľmi napätý charakter (s.162). Sovietska požiadavka rozmeru nemeckých reparácií a zavedenia medzinárodnej kontroly Porúria bola zamietnutá, takisto Stalin neuspel ani s požiadavkou spoločnej turecko-sovietskej vojenskej kontroly čiernomorských úžin (Bosporus a Dardanely) a s požiadavkou návratu pohraničných oblastí Karsu a Ardahanu, ktoré patrili cárskej ríši. V ruskej historiografii dodnes rezonuje otázka oprávnenosti Stalinových požiadaviek na Postupimskej konferencii, keďže fakticky jeho požiadavky znamenali obnovenie moci bývalého cárskeho impéria. Otázka oprávnenosti Stalinových požiadaviek sa však autori knihy, žiaľ, nevenujú, obmedzujú sa len na konštatovanie, že boli v rozpore s Atlantickou chartou (s. 161).

Smutnú kapitolu konca druhej svetovej vojny tvoria tzv. „obete Jalty“,

t. j. osud približne pol milióna sovietskych vojakov, ktorí bojovali na strane Nemecka a padli do britského zajatia. Zamestnanci britskej rozvedky rýchlo totiž zistili, že každý desiaty nemecký zajatec je ruského pôvodu a nielen to, spozorovali, že mnohých zo sovietskych zajatcov priam ochromuje hrôza z predstavy návratu do Sovietskeho zväzu (s. 163). Otázka vzájomnej výmeny vojnových zajatcov, ktorá bola dosiahnutá v Jalte sa bezprostredne po skončení vojny držala v tajnosti. Avšak už v máji 1945 súhlasili vlády USA a Veľkej Británie na násilnej repatriácii všetkých „Rusov“, teda všetkých osôb z územia, ktorí v dobe vypuknutia vojny 1. septembra 1939, patrili do Sovietskeho zväzu (s. 164). Z britskej strany bol za prevedenie akcie zodpovedný minister zahraničných vecí Anthony Eden, ktorý za podmienok, ktoré dodnes nie sú celkom objasnené, sa dokázal presadiť proti ministerskému predsedovi W. Churchillovi. Dnes už niet pochyb o tom, že v Londýne vedeli, aký hrozný osud čaká všetkých repatriovaných bez ohľadu na ich činnosť v období nemeckej okupácie (s. 165). Nasledovali tragické udalosti spojené s repatriáciou, keď mnohí bývalí vojaci vo veľkom páchali samovraždu; kozácky zbor, ktorý bojoval s Titovými partizánmi, a v ktorom bolo mnoho bielogvardejcov, bol napriek osobnému rozkazu vrchného veliteľa spojeneckých vojsk v Stredomori násilne vyzvaný do rúk Smeršu. Okolnosti tohto vojnového zločinu sú strašné, a stojí za to si ich prečítať (s. 166-167). Zodpovednosť za neuveriteľnú bezohľadnosť (medzi kozákmi boli ženy a malé deti, mnohé zo žien, aby unikli repatriácii, skákali z mosta do Drávy a utopili sa, bývalí bielogvardejskí generáli boli takmer bez výnimky v Moskve 1947 popravení) nesie podľa dnešných poznatkov budúci britský ministerský predseda Harold Macmillan, ktorý z hlavného štábu v Rakúsku vydal tajné rozkazy na uskutočnenie tohto zverstva (s. 167). Utajenie, v ktorých sa operácie násilných reparácií diali, jasne dokazujú, ako dobre zástupcovia zúčastnených štátov vedeli, že jedným proti vôli svojich národov a flagrantne porušujú medzinárodné právo. Táto kapitola navždy zostane výčitkou západným mocnostiam, ktorí, podobne ako boľševický režim, zvolili násilie a bezprávie na dosiahnutie svojich cieľov.

Po roku 1945 sa očakávaná národov ZSSR na uvoľnenie represívneho stalinského režimu nespĺnili, naopak, pretrvávali až do Stalinovej smrti. Tieto roky sú charakteristické zosilnením medzinárodného napätia, začiatkom studenej vojny, vytvorením východného bloku a následnou boľševizáciou režimov stredo- a východoeurópskych štátov (autori poukazujú na ľahký priebeh sovietskej ČSR v dôsledku ochromenia českej spoločnosti nacionalizmom, rasizmom, nenávisťou k susedom a etnickým menšinám, ktoré v sebe „niesli bacily krutosti a masového násillia“, s. 206), roztržkou s Titovou Juhosláviou s ďalekosiahlymi dôsledkami, Berlínskou krízou, vojnou v Kórei, novým zvoľnením ruskej pravoslávnej cirkvi, zostrojením prvej sovietskej atómovej bomby, započatím závodov v jadrovom zbrojení s USA, prípravami na novú vojnu a nekonečnými represáliami v samotnom ZSSR. Komunistický totalitarizmus so všetkými negatívnymi príznakmi dosiahol v roku Stalinovej smrti absolútny vrchol; po ňom mohla prísť už len degradácia. V rokoch 1953-1956 nasleduje interregnum, boj o Stalinov odkaz, ktorí vzdávali komunistické špičky Berija, Malenkov, Molotov a Chruščov.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Mnohí českí katolícki autori sa po vzniku ČSR snažili svojou publicistickou i beletristickou tvorbou reprezentovať jediný správny katolicizmus a jediné správne národovectvo. Táto idea viedla najskôr k založeniu dvojtyždenníka Rozmach, ktorý vychádzal v rokoch 1923 – 1927. Jeho zakladateľom bol Jaroslav Durych, ktorý po roku prerušil spoluprácu s denníkom Lidové listy, t. j. s ústredným tlačovým orgánom „Československé lidové strany“. Na stránkach Rozmachu sa objavovali zväčša politické komentáre, glosy, satirické básne, ale svoje miesto si tu našli aj kultúrno-spoločenské témy, ktorých autorom bol spravidla Josef Dostál (popri širších kultúrno-spoločenských témach sa zaujímal najmä o hudobné dejiny a hudobnú kritiku). Za obsah všetkých článkov a notíc zodpovedal Jaroslav Durych, ktorý bol – okrem iného – známy svojimi obdivuhodnými znalosťami teologického rázu. Hoci bol rok 1927 pre časopis posledným rokom jeho existencie, možno ho považovať za prvý katolícky časopis nového typu na českej scéne. Martin C. Putna v publikácii Česká katolícká literatúra v kontextech 1918 – 1945 považuje Rozmach za časopis, „ktorý je nezávislý na politických i cirkevných štruktúrach; ktorý je vyhrocene kritický vůči sekulárni spoločnosti i vůči „středoproudému“ katolicizmu, vůči ČSL zvláště; který si libuje v provokativní rétorice; který se hlásí k Florianovi jako k duchovnímu základu; který občas formuluje politická stanoviska, ale vždy se zastavuje před hranicí konkrétní politiky; který sleduje „elitní“ proudy kultury domácí i evropské, bez ohledu na formální krédo jejich autorů“ (Putna, 2012, s. 454).

V takto nastúpenej línii pokračovali viacerí autori v novom časopise Akord. V roku 1928, t. j. v čase jeho vzniku, tvorili redakciu časopisu traja zo štyroch zakladateľov Rozmachu: „Durych, Dostál a Kuncíř. Tím, že Scheinost odesel dělat politiku a že se Durych po zkušenosti s vývojem Rozmachu začal politických témat stranit, začínal Akord jako povýšce kulturní časopis“ (Putna, 2012, s. 455). Tento katolícky orientovaný mesačník sa tak zamerával na hodnotenie kultúrnych a umeleckých výkonov, ktoré sa vzťahovali na katolicizmus doma i v Európe. Oproti Rozmachu v Akorde výrazne pribudli preklady beletristických i esejistických textov, a to z okruhu európskeho kánonu katolíckej literatúry či spirituálnej poézie (Claudel, Maritain, Bernanos, Rilke, Chesterton a i.) i z okruhu slovanských literatúr. Postupom času boli v mesačníku uverejňované filozofické, teologické, estetické i umenovedné state, taktiež sa autori článkov sústredili na problematiku literárnej kritiky, teórie a histórie. Časopis si udržiaval kvalitnú grafickú úroveň, pričom „každé číslo začínalo povětšinou verši. (...) Reagoval na všechny významnější kulturní události zpravidla velmi osobitým způsobem a získaval si stále větší a větší počet čtenářů a předplatitelů“ (Komárek – Kudrnáč – Šulc – Vladyková – Uhdeová, 2000, s. 21).

Od roku 1940 riadil časopis Jan Zahradníček. V roku 1944 bolo vydávanie Akordu protektorátnymi úradmi zastavené. Opätovne začal vychádzať v roku 1945, znovu na čele so Zahradníčkom, avšak o tri roky neskôr bolo jeho vydávanie definitívne zastavené z politických dôvodov.

„Nejvýraznějším navázáním na „Akord I“ se stal Řád, v němž době, kdy Akord uvažoval, získala svou vlastní tribunu ona poslední generace přispěvatelů Akordu – Berounský, Franz, Renč, Voříšek a další“ (Putna, 2012, s. 459). Časopis Řád (s podtitu-

lom Revue pro kulturu a život) založili v roku 1932 mladí katolícki autori (S. Berounský, J. Franz, J. Hertl, J. Kostohryz, F. Lazecký, V. Renč, T. Vodička, R. Voříšek), ktorí sa na jeho prevádzku skladali často len z vlastných skromných úspor. Jednou z hlavných línií popri literatúre a umení bolo zameranie na spoločensko-filozofickú problematiku.

Profil Řádu určovalo zo začiatku niekoľko vplyvov, pričom asi za najpodstatnejší možno považovať tzv. florianovský. Autori združení okolo Řádu sa totiž netajili ideovou a umeleckou in-

Osamělé květy (1993), ktoré pre vydavateľstvo Mladá fronta usporiadal Vladimír Justl.

Najväčším životným vzorom bol pre Jaroslava Durycha jeho najstarší brat Václav, učiteľ a prekladateľ z francúzštiny, ktorý však zomrel veľmi mladý ako 27 ročný. Okrem brata mal však Durych v živote ešte tri ďalšie vzory, a to „přítele z dob studijních Jaroslava Voráče, Josefa Florianu a Otokara Březinu. Zatímco o tomto se ví téměř všecko, dohromady nic se neví o Florianovi z dob jeho bojových příprav, t. j. až do počátků dvacátých

Durych na rozdiel od proletárskej revolúty, založenej na radikálnom riešení sociálnej nespravodlivosti, uprednostňoval pokoru, a namiesto kolektivismu preferoval ľudské individuum a jeho cestu k spásu. Rozhodol sa tak v rámci svojho umeleckého smerovania zotrvať v pozícii katolíckeho autora, čo dokazuje i jeho prehlásenie, „že stojí-li vůbec co za námahu, pak je to služba katolické víře. Těto slávnostní deklaraci se Durych nikdy nezpronevřil ani náznakem. Na těchto svých slovech lpěl do poslední litery až do smrti. Je tedy – a vždy bude –

definitivně uzavírající kapitolu české samostatnosti na dalších zhruba tři sta let. Pro Durycha, který těžce nesl protikatolícké naladění první republiky, úpadek prestiže církve, diskreditované spolupráci s nenáviděným Rakousko-Uherskem, tu stála jako trvale jítřící problém otázka vztahu k českému protestanství, k Bílé hoře“ (Moldanová, in Durych, 1989, s. 100). Hoci bolo dielo pertraktované literárnu kritikou z rôznych strán, zužujúc často jeho širší význam len na problematiku katolíctva, Dobrava Moldanová prízvukuje jeho dôležitý význam v Durychovej snahe posunúť ťažisko od ideového románu k románu existenciálnemu, v sústrednosti na problém jednotlivca, a teda na otázku vzťahu človeka a dejín, konkrétne v jeho konflikte individuálneho osudu s prevratnými udalosťami doby. V Bloudění sa tak zápas o vieru a o duchovné hodnoty neodohráva v pláne mocných ako boli „Valdštejn, Tilly, Gustav Adolf, či císař Ferdinand, viděný až karikaturně, a v bitvách jako byla bitva u Lützenu, dobytí Stralsundu či Magdeburku, které Durych skvěle líčí, ale na bludných poutích Andělky a Jiřího, hledajících v labyrintě válčířů ráj srdce“ (Moldanová, in Durych, 1989, s. 101). Ešte pred vydaním Bloudění, teda tzv. väčšej valdštejskej trilógie, vyšli Durychove poviedky Kurýř, Budějovická louka a Valdice, ktoré neskôr – v roku 1930 – publikoval pod spoločným názvom Rekvie. Tri poviedky, z ktorých každá zachytáva len istú udalosť, resp. príbeh jednotlivca v kolose svetového diania, majú výraz akýchsi historických anekdot. V poviedke Kurýř možno reflektovať prostredníctvom osudu „Kurýra Jeho Veličenstva“, neskonajú vieru a odhodlanie „človeka – milión“ bojovať za ideály vojvodu Albrechta z Valdštejna, netušiac, že slávneho generalissima úkladne zavraždili jeho protivníci. Autor Kurierom prichod do Olomouca, odovzdanie naliehajúcej správy tamjšiemu generálovi o tom, aby nepodporoval bývalého cisára Ferdinanda II. a jeho syna, kráľa uhorského, a napokon dozvedenia sa zarážajúcej správy o smrti Albrechta z Valdštejna i o zrade vojakov z jeho armády, vyjadruje cez prizmu dramatických a psychologicky jedinečne vykreslených okamihov napätia medzi jednotlivými diskutujúcimi postavami. Dané tvrdenie dosvedčuje i strhujúci záver, v ktorom sa odráža trpké sklamanie „Kurýra Jeho Veličenstva“ z predložených správ olomouckých pánov, ale i napriek nim odchádza z Olomouca so slovami: „Vivat Albertus rex!“ (Durych, 1989, s. 41). Jeho osud však napokon spečatili hradné palisády, ktoré sa snažil preskočiť na svojom koni, v snahe čo najskôr utiecť z mesta, sklamaný z toho, čo videl a prežil: „Citil, že letí, a bylo mu blaženě. Lebka pyšně a zpupně zapraštila o palisádu. A bylo ticho, jen roztržený kůň v posledním tažení bil podkovami alarm, jehož už nikdo neslyšel“ (Durych, 1989, s. 42).

V poradí druhej poviedke s názvom Budějovická louka sa autor zamerával na osudy pánov, čakajúcich na svoj trest za vlastizradu, ktorí sa v presne určenom čase, t. j. na jeseň roku 1634, teda niekoľko mesiacov po zavraždení českého vojvodu Albrechta z Valdštejna, stretávajú na lúke, vracajú sa z lovu. Rozhovor panstva je zväčša minulosťou spomienkou na úkladne zavraždeného slávneho generalissima a ich postoj i vzťah k cisárovi. V prehovore jednotlivých postáv tak Durych odhaľuje ich panskú malichernosť i podrazov voči Jeho Veličenstvu, ale zároveň – slovami poľného zbrojmajstra Sparra – i názor väčšiny zúčastnených pánov, odsudzujúcich konanie cisára Ferdinanda II., „že dal svého generalissima odklidit jako starou

Jaroslav Durych

K 130. výročiu narodenia českého katolíckeho autora

špiráciou kresťanskej literatúry, vydávanej v edíciách Josefa Florianu. Vydávanie časopisu bolo zastavené nacistickými úradmi v roku 1944. Jaroslav Durych, občianskym povoláním vojenský lékař a v umeleckej sfére významným český katolícky publi-cista, prozaik, básnik, dramatik i prekladateľ, sa narodil 2. 12. 1886 v Hradci Králové do rodiny nádejného regionálneho žurnalistu a spisovateľa Václava Josefa Durycha a Boženy Durychovej, rodenej Žabkovéj. O oboch rodičov však Jaroslav Durych prišiel veľmi skoro. Matka mu zomrela, keď mal šesť rokov, t. j. v roku 1892, a otec o päť rokov neskôr, pričom po matkinej smrti s otcom neprichádzal často do kontaktu, keďže ho vychovávala teta Krušinová.

Podrobné informácie o živote a tvorbe Jaroslava Durycha podáva rozsiahla publikácia s názvom Jaroslav Durych – Život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm, ktorá vyšla vo vydavateľstve Atlantis roku 2000. Z danej publikácie budú v nasledujúcom texte uvádzané aj viaceré informácie o autorovi.

Po absolvovaní primy na gymnáziu v Hradci Králové sa Jaroslav Durych dostal – na žiadosť svojej babičky – do arcibiskupského konviktu v Příbrami, aby študoval za kňaza. Sám Durych však nebol danej myšlienke veľmi naklonený, čo sa odzrkadlilo počas štúdia aj na jeho úvahách o možnosti tzv. „odpadnutia od viery“ či dokonca myšlienke spáchať samovraždu. Napokon bol v šiestom ročníku gymnázia z konviktu vylúčený, a to z toho dôvodu, že „jakémusi spolužákovi půjčil Renanovy Apoštoly. Ti samozřejmě jeho nebyli, také si je odněkud vypůjčil“ (Komárek – Kudrnáč – Šulc – Vladyková – Uhdeová, 2000, s. 9).

Dva roky pred touto udalosťou, teda ako 15 ročný, sa začal Durych aktívne zapájať aj do literárno-kultúrneho života, keď poslal svoje prvé básne mesačníku Květy pod pseudonymom Jaroslav Mařík, ktoré však publikované neboli. Vyšli až v súbornom diele Durychovej poézie pod názvom

pošetilé nazývať Durycha človekom kontroverzným, či dokonca človekom bloudícím“ (Komárek – Kudrnáč – Šulc – Vladyková – Uhdeová, 2000, s. 10). V súvislosti s týmto konštatovaním však možno dať do pozornosti vyjadrenie Dobravy Moldanovej, ktorá v doslove Durychovej menšej valdštejskej trilógie s názvom Rekvie kladie oproti Durychovým politickým postojom, a to najmä militantnému odporu ku všetkému ideovému a politickému liberalizmu prvej republiky, jeho umeleckú tvorbu, akcentujúc „svěbytnou váhu umělecké výpovědi, která podle našeho názoru přerostla autorovy občanské postoje a zachovala si schopnost smysluplného a působivého vyjádření i za předpokladu, že neacceptujeme básníkem proklamovaná ideová východiska a politické závěry“ (Moldanová, in Durych, 1989, s. 97).

Zaujímavosťou je, že jednou z pohnútok, ktorá priviedla Jaroslava Durycha k žánru historickej prózy, bola jeho návšteva u pátra Jakuba Demla v osade s názvom Vrchbělá pod Bezdězem. Tu sa dozvedel, že na mieste súčasného hostinca – na úpäti Bezdězu – chcel český vojvodca Albrecht Valdštejn postaviť chrám k úcte Panny Márie Montserratskej. Po jeho zavraždení sa však z materiálu určeného na výstavbu postavil hostinec.

„Tato skutečnost podnítila Durycha k zintenzivnění zájmu o Valdštejna a o třicetiletou válku. Ihned po této návštěvě začal shánět prameny k sepsání časopisecké stati o Valdštejnovi (měla vyjít v Demlových Šlěpějích); ze zamýšlené stati nakonec vznikl třídílný román Bloudění“ (Komárek – Kudrnáč – Šulc – Vladyková – Uhdeová, 2000, s. 14). Dielo vyšlo koncom roka 1929 a predchádzala mu skutočne náročná príprava. Durych zhromažďoval a študoval materiál o slávnom veliteľovi cisársko-ligistických vojsk počas tridsaťročnej vojny tak dôkladne, že podnikol študijné cesty po jeho stopách do Nemecka či Španielska. „Něšlo mu ovšem pouze o to, sebrat materiál k životopisnému románu. Valdštejnova osobnost mu měla být klíčem k pochopení smyslu národní tragédie, již byla třicetiletá válka,

Jaroslava Durycha do polovice 20. rokov 20. storočia istým spôsobom ovplyvňovala aj koncepcia proletárskej literatúry, keďže v poviedkových súboroch i v básnických zbierkach z daného obdobia je výrazne prítomný sociálny akcent, zastúpený v sprítomňovaní témy chudoby. Tento vplyv bol však len dočasný, pretože

kybylu“ (Durych, 1989, s. 53). Veliteľ charvatského pluku Petr Losy dokonca vyzýva ostatných pánov dokázať, „třebas pozdě, svou věrnost generalissimovi!“ (Durych, 1989, s. 54). Neistá budúcnosť mnohých pánov však podnecovala skôr k zamýšľaniu sa nad vlastným osudom, konkrétne v snahe najskôr vytrhnuť „krk ze smyčky“ (Durych, 1989, s. 54) a následne konať „podle svého humoru a ingenia!“ (Durych, 1989, s. 54). Do víru dialógov a úvah jednotlivých postáv však vstupuje tajomná dáma v čiernych šatách a v čiernom závoji, ktorá sa predstavuje ako speváčka domáceho zboru „Jeho římského Veličenstva“ (Durych, 1989, s. 57), túžiacia vidieť „své drahé zajatce a odsouzenca našeho nejmilostivějšího krále“ (Durych, 1989, s. 59). Zúčastnenému panstvu vyrozprávala udalosti, ktoré sa odohrali na cisárskom dvore po vražde Albrechta z Valdštejna i nové okolnosti vojnových spiknutí v rámci štvrtej fázy tridsaťročnej vojny (tzv. švédska vojna). Napokon v tretej, t. j. poslednej poviedke s názvom *Valdice*, ukončujúcej Durychove rekvieom o udalostiach, ktoré sa odohrali po smrti Albrechta z Valdštejna, zobrazuje autor – doslova v lyrizujúcej tonalite – cestu švédskeho generála Johana Banéra so svojou manželkou do kartuziánskeho kláštora, vedúcu cez aleju, ktorú si dal vysadiť vojvoda Albrecht z Valdštejna. Jeho cieľom bolo vylúpiť Valdštejnov hrob a pripojiť k svojej vojnovkej koristi, ktorú tvorilo zväčša zlato, striebro a diamanty, trofej symbolicky najcennejšiu, a to lebku a rameno slávneho generalissima. Udalosť násilného otvorenia Valdštejnovho hrobu opisuje Durych prostredníctvom výraznej gradácie a v pozadí znejúcej – postupne silnejúcej – modlitby kartuziánskych mníchov, protestujúcich proti ohavnému činu švédskeho generála, ktorá vrcholí v dramatickom pohľade na mŕtvolu Albrechta z Valdštejna, „kterou již prožrali červi, která zčernala krutou bídou hrobu, a shnilé tělo beze studu zjevovalo svou obłudnost, nevědouc o ní“ (Durych, 1989, s. 90), a napokon i v odňatí hlavy a ramena českého vojvodu, ktoré mali slúžiť ako spravodlivá satisfakcia švédskemu ľudu.

Jaroslav Durych tak prostredníctvom svojich historických próz vracia ich hlavným aktérom „historickú konkrétnosť i psychologickú životnosť, domýšľajúci jejich význam. Nejde mu o všem – a ani v *Bloudění* mu nešlo – o historickú vernosť, i když jí, díky dobré odborné přípravě i schopnosti pochopit ducha doby, dosahuje v imponující míře. Jde mu především o člověka tváří v tvář životním zkouškám, častěji prohrám než vítězstvím“ (Moldanová, in Durych, 1989, s. 104).

Podobne, ako zaujala Durycha osobnosť vojvodu Albrechta z Valdštejna, prejavil veľký záujem aj o tematiku mučeníctva, s ktorou sa začal výrazne zaoberať od roku 1931. V uvedenom roku navštívil „Uherské Hradiště a tam v klášteřě nalezl staré olejomalby, znázorňující mučednickou smrt snad augustiniánských mnichů v Asii a též v Japonsku. Návštěva tohoto klášteřa je rovněž počátkem vzniku nejrozsáhlejšího Durychova díla *Služebníci neuziteční*“ (Komárek – Kudrnáč – Šulc – Vladyková – Uhdeová, 2000, s. 18). Pracoval na ňom až do roku 1961, pričom s genézou diela súvisí celý rad textov či próz, publikovaných v revue *Na hlubinu* a v časopise *Řád*. Z pôvodne zamýšľanej trilógie vyšiel prvý diel v roku 1940 a bolo to zároveň posledné knižne vydané dielo Jaroslava Durycha počas jeho života. Napokon celú tetralógiu vydala Kresťanská akadémia v Ríme roku 1969. Kompletne dielo *Služebníci neuziteční*, patriace k vrcholom (nielen)

stredoeurópskej historickej prózy, vyšlo v Čechách prvý raz až roku 1996 zásluhou pražského vydavateľstva Argo. Ako stojí na prebale knihy, osou celého diela je „příběh Karla Spinoly, šlechtice italsko-českého původu, který vstupuje do jezuitského řádu s jedinou touhou: zemřít mučednickou smrtí v Japonsku. Spinolovo životní bloudění nechává Durych často ustoupit do po-zadí, aby mohl na řadě epizodních postav a příběhů vykreslit svět jezuitských misí v Brazílii, Indii, Číně a zejména Japonsku od konce 16. století po r. 1622“ (Moldanová, in Durych, 1989, s. 105). Posledná etapa Durychovej publicistickej činnosti sa začala v roku 1937, a to písaním úvodníkov pre katolícky týždenník *Obnova*. Za prvoradý cieľ si periodikum kládlo zachovanie českej identity a katolíckej viery. Po vyhlásení Protektorátu Durych spoluprácu s týždenníkom obmedzil, stiahol sa do ústania, a vzdal sa akejkolvek verejnej činnosti, pričom sa nikdy nesprenaveril kolaboráciou s re-žimom. Nacizmus považoval za ce-lonárodný morálny kolaps, jeho ideológiu za novopohanstvo a hákový križ za Satanov znak. Taktiež dôvodom „jeho odmlčení, ktoré trvalo plných devätnásť rokov, bola zrejme najprve hlboká osobná kríza, ktorá následovala po období druhej republiky, kedy Durych síce v súlade so svojimi celoživotnými názorami, ale v danej situácii krajne nešťastne, napadl liberálnu demokratickú predstaviteľku českej kultúry“ (Moldanová, in Durych, 1989, s. 105).

Po skončení druhej svetovej vojny a po obnovení Československa boli proti Durychovi namierené štvavé útoky v časopise *Kulturní politika*, obviňujú ho zo zrady národa, resp. z jeho nedostatočnej snahy bojovať proti nemeckým okupantom. Podľa svedectva Františka Halasa vtedajší minister informácií, komunista a programový stalinista Václav Kopecký vyhlásil, že si nedá pokoj, pokiaľ Durych nebude visieť (Komárek – Kudrnáč – Šulc – Vladyková – Uhdeová, 2000, s. 30). V 50. rokoch 20. storočia bola Durychova životná situácia veľmi zložitá. Mal vážne zdravotné problémy, taktiež jeho manželka. Po svojom uzdravení prijal v roku 1953 na polovičný úväzok miesto lekára, avšak po smrti manželky sa psychicky zrútil. Aj napriek ťažkému životnému obdobiu Durych neprestával umelecky tvoriť. Popri písaní diela *Služebníci neuziteční* začal po vojne pracovať na štvordielnom románe *Duše a hvězda*. Prvý diel knihy s názvom *Bětuška* začal vychádzať na pokračovanie roku 1956 v periodiku *Lidová demokracie*. *Bětuška* prestala vychádzať 1. marca 1957 a ďalšie diely už nemohli byť uverejnené. Omnoho závažnejším dielom, ktoré napísal Durych v roku 1955, bola novela *Boží duha*, ktorá oficiálne vyšla až po autorovej smrti v roku 1969 a jej námetom bol kategoricky tabuizovaný odsun Nemcov z českého pohraničia. Udalosť, ktorá je dodnes bolestivým miestom v dejinách oboch národov, nepspracoval Jaroslav Durych z čierneho pohľadného perspektívy, ako to bolo zvykom pre mnohé iné diela, venujúce pozornosť danej tematike, ale na rozdiel od iných spisovateľov odhaľuje nenávisť a zlo, ktoré v sebe udržiavajú oba národy, čím jasne naznačil, že je omylom hľadať vinu len na nemeckej strane. Upozornil tak na podstatný fakt, že i Nemci sú trpiaci ľuďmi, zasiahnutí dejinými udalosťami, ktorí si zaslužia súcit, pretože hlavnou podstatou celého diela Jaroslava Durycha bola vždy základná hodnota ľudského života, ktorú objavuje v láske a službe, v čistote a prirodzenosti.

Napokon v posledných piatich rokoch života začal Jaroslav Durych prenasledovať rôzne choroby, pričom trpel veľkými bolesťami žalúdka. Zomrel v Prahe roku 1962 na infarkt.

JÁN GALLIK

V päťdesiatej tretej kapitole svojej knihy hovorí svätá Angela z Foligna: *Et ideo intelligo et dico, quod omnia, quae dicta sunt per scripturam vel per omnes homines a principio mundi, non videtur mihi, quod dixerint aliquid de medulla illius bonitatis divinae, nec unum medium granum milii in comparatione totius mundi – A preto som vyrozumela a vravím, že všetko, čo bolo*

v najrýdzejšom umeleckom diele je smútok neúplnosti, žiaľ, z nedokončenej cesty. Básnik má mnoho pomocníkov, túži však po tom, aby jeho myšlienku, jazyk a ruku viedol Boh sám. Vidí Boží obraz a Božie dielo, chce však vidieť Boha samotného. Či mu to bude na svete v ľudskom živote na niečo platné, na tom nemôže záležať. Hlavnou vecou je videnie krásy.

o dokonalosť videnia svätcov! Umenie je čosi samostatné a milosť básnického videnia dáva Boh inou metódou než milosť videnia svätcov. Ale predsa len tu je a musí byť určitá po-dobnosť prostriedkov a rovnobežnosť dráh.

Nič nie je v celom Zjavení také paradoxné ako Kríž, ktorý v sebe obsahuje najväčšiu potupu božstva, a zároveň jeho vrchol; najväčší posmech voči ľudskému rozumu, a zároveň jeho vykúpenie.

JAROSLAV DURYCH

Videnie básnikov a videnie svätcov

povedané skrze písmo či skrze všetkých ľudí od počiatku sveta, sa mi zdá, akoby nič nevy-povedalo o vnútornej cene onej Božskej dobroty, ani za pol zrnka prosa oproti celému svetu. Ak čítame líčenie jej skúseností, zanedlho a veľmi ochotne uznávame jej hod-novernosť nielen preto, že je vyhlásená za svätú, ale pre povahu týchto skúseností a pre metódu, ktorou k nim bola vedená a akou o nich hovorí.

Nec vidi aliquid corporale, sed erat, cisut est in coelo, videlicet pulchritudo tanta, quod nescio aliquid aliud dicere, nisi quod vidi summam pulchritudinem, continentem omne bonum. – A nevidela som nič telesné, ale bolo to ako v nebi, totiž krása taká veľká, že neviem o tom povedať nič iné, než že som uzrela najvyššiu krásu, obsahujúcu všetko dobro. – Tak hovorí v kapitole dvadsiatej prvej.

Svätí vidia najvyššiu krásu a nemôžu o nej hovoriť. Toto ich uzretie zostáva ich súkromným úžitkom.

Môžu povedať, že ju videli, a my sme presvedčení, že ju videli – viac však o nej povedať nemôžu. Zato však majú tú vzácnu výhodu, že nás môžu učiť, akým spôsobom sa dá dôjsť na miesta, kde je možné uvidieť.

Básnik hľadá krásu a žiadnu cestu k nej nepovažuje za príliš ťažkú. Život samotný mu však nemôže dať všetky skúsenosti a návody na to, aby poznal, ktorá cesta je najsprávnejšia. Krásy je mnoho a jej svetlo oslňuje. Ako medzi onými oslňujúcimi svetlami poznať to, čo je najvyššie? Básnik stretáva milosť, stretáva ľudí, stretáva anjelov, odtiaľ má vnuknutia a poznanie, odtiaľ má jasnosť pohľadu a svoju reč, cíti sa uprostred toho blažený, aj keď býva unavený hľadaním a prácou, nehľadiac na biedy ľudského života, čo vlečie so sebou. Ale vidí odlišnosť svetiel, nedostatočnosť poznania, nedostatočnosť slova. Aj

Cesta k nej je však veľmi zložitá. Básnik môže pochopiť a s istou presvedčivosťou vyjadriť ľudskú lásku, krásu Božieho diela, krásu svätých a snáď i krásu anjelov, môže sa azda priblížiť predstave pozemského raja pred pádom... Sú azda ešte mnohé veci v odbore tajomstva, o ktoré sa básnik môže pokúsiť aspoň s približným úspechom. Na konci svojej púte však vždy zostane smutný a neupokojený. *Sitivit anima mea (Žizni moja duša, pozn. prekl.)*. A čím lepšie sa mu dielo podarilo, tým je smutnejší, pretože len on sám cíti rozdiel medzi hľadaným a nájdeným.

Quod doleo, quia nequeo aliquid manifestare – že cítim bolesť z toho, že nemôžem nič prejavovať. Tak hovorí svätá Angela. A za cenu tejto bolesti chce alebo má básnik vidieť najvyššiu krásu. A ak chce, potom sa musí rozhodnúť, do akej diaľky bude používať skúsenosť tých, čo ju videli. A tu v siedmej kapitole čítame, ako bola Angele daná milosť, aby mohla vzhliadať a nazerať na Kristov križ a uvažovať o našom pánovi, ktorý na ňom za nás zomrel. Tento stav bol siedmym stupňom na jej ceste k dokonalosti, teda stupňom už dosť vysokým. Z toho sa dá pochopiť, prečo videnie básnikov doposiaľ tak málo pokročilo.

Tradícia básnická od trvania sveta až doposiaľ je síce bohatá a nie je bez úžitku pre duchovný život. Básnici oživilí záujem o mnohé pojmy a ich oslavu, ale ich schopnosť či odvaha dosahovala len do určitých priaznivých a známych polôh, zaoberala sa len určitými fázami zjavenia a viery. Minuli križ samotný, či skôr nedosiahli ho. Križ je doposiaľ pre básnické umenie tajomstvom skoro nedostupným a niet k nemu cesty ani metódy. A predsa si básnik už z čirej čestnej povinnosti svojho stavu nesmie nijakú ťažkosť odpustiť. Doterajšiemu básnickému dielu niečo chýba. Prečo by sa básnici nemali snažiť

Najväčšiu hrôzu a trpkosť, a zároveň najväčšiu lásku a sladkosť. Neznáma je dosiaľ tvár Boha na kríži, neľahké bolo dívať sa na ňu, pozorovať ju a uvažovať o nej. A predsa pohľad na túto tvár prinášal toľko útechy a sladkosti, až trníeme, keď o tom len na chvíľočku uvažujeme. Pohľad na križ spôsobil u najinteligentnejších a najsenzibilnejších bytostí zmeny, o akých sa básnikom dosiaľ nezdalo ani v ich najzávratnejších predstavách. Dosiahnutie harmónie inteligencie, zmyslov a vôle, utíšenie búrok, úplnú premenu – teda veci, ktoré hľadajú všetci básnici s takou bolesťou – to spôsobil pohľad na križ. Pohľad básnikov na križ bol skôr úctivo plachý a bojazlivý než oddaný, skôr sklonený než priamo uprený vo viere, nádeji a láske. Preto nám poézia doposiaľ tak málo a tak nedokonalo povedala o Vy-kúpení, zo všetkých vecí najmenej a najslabšie. A predsa poézia nie je nijakým poriadkom z týchto vecí vylúčená, naopak, má úplnú slobodu podľa slov Doktora Anjelského: *Quantum potes, tantum aude*.

Treba vidieť a precítiť pohľad na križ svätej Angely alebo svätej Terézie. Je v tom niečo, čo zdvíha oponu pred druhým dejstvom v divadle tohto sveta. Ďalšia cesta poézie môže viesť len križom. Inak by blúdila po dávno prejedných dráhach a zaplietajúc sa v nich sa nemohla pohnúť dopredu. Len tu je pre ňu dosiaľ neobjavená sladkosť a múdrosť, nový kľúč k poznaniu duše, Boha a krásy. Básnické metódy na to, pravda, nestačia. Stačí však, že touto cestou kráčali už iní a niečo o nej predsa len prezradili, hoci tvrdili, že nedokážu vypovedať nič. Šli a uvideli Najvyššiu krásu, takú mocnú a sladkú, že potom už nikdy nemohli túžiť po ničom inom.

Preložila Katarína Džunková

Modlitba pri ňom...

Kde je moje miesto,
môj životný priestor?
Čo ho určí,
ohraničí...?

Pozri! – tu ho vidím...!

Vatry ducha plávajú k neba výši!!!
Učiteľia, pamätníci,
bohateri pravdy, buditelia ducha-sveta,
fakle, čo vo tme každej svietia...

Neprišiel som na reči...

Ani sa učiť,
či plakať, alebo bolesť vylievat'.

* * * * *

Prišiel som preto, lebo Vás mám rád...

Sadnúť k nohám Vaším,
akoby k tým –
Gamalielovým...

Byť a dýchať Vášho ducha,
plným dúškom ducha piť.

Pohľad Váš nech na mne spočinie...

S rumencom v líci
vyznať svoju lásku k Vám,
i to, že Vás nežne objímam...

Mohyla je chladná,
lež miesto – srdce hreje.

Hreje dnešný deň,
hreje i nádeje,
nehľadiac na to,
čo príde a prísť musí...;

...hreje i nádeje
na to čo príde,
bo to prísť musí!

Že nádej je –
a...
že je láska...!

(Prečo by sa potom ľudia radi mali?

Prečo by na hroby chodievali?)

Prečo by som tu bol dnes ja?)
Iba láska – zmysel žitia v čase,
láska – zmysel v jeho završení...

Láska, ktorá krížom rastie,
s krížom kráča,
k nemu smeruje –
a len cez kríž sa premení...

Objíma celý svet –
– a každého
– a jedného.
– ...I mňa...

Láska, čo nás vedno viaže,
silu dáva, rozpaľuje duch.
(Jak uhlik v pahrebe,
keď nepriazeň doň poveje...)

Tá, čo spája nás,
v nás národ celý,
celý svet...

Mystický!
Tajomný!
Živý!
Kristus...

Svieti mne,
jak i Vy –
...a Vám vo večnosti.

Oná odpoveď!...
na všetky nepokoje, obavy...!

Odpočívajte! –
...tu v pokoji.
V nebi sa za mňa
prihovárajte.

Kľakám a bozkám túto zem...
svätú zem, ktorá Vás od času kryje...

Neudrží ale
to, čo žije.
Taký je život
v neobjatnej sile...!

PAVOL ONDRÍK

Na hrobe P. O. Hviezdoslava 1. 11. 2016

Karol Kapeller:
Nostalgia, Sprint 2, 2016

„Karol Kapeller vo svojej básnickej tvorbe dal sebe i ľuďom všetko, čo mohol, čo vládol. Ale či človek môže urobiť viac? Je či bol lekár a lekár zachraňuje ľudí; je básnikom a básnik vie zachrániť či aspoň pomôcť v ťažkej chvíli. Nielen soľ je nad zla-to. Také je i dobré a pekné slovo básnika. Také je i slovo dnes takmer deväťdesiatročného emeritného profesora Karola Kapel-

nové témy. Azda to môže pôsobiť opovázľivo či až rúhavo, no pre autorovu poéziu je to produktívne a plodné v zmysle umeleckej a v tomto prípade vsutku podmanivej hodnoty. Túto estetickú hodnotu vie autor najpôsobivejšie vyjadriť v básnickej miniatúre. Opäť treba podotknúť, že tento žánr začal pestovať už v zbierke Pod mikroskopom duše (2005) v časti Miniatúry a zväčšeniny. Práve preto za najlepšie básne zbierky možno označiť: Na strunách srdca hral,

Kapellerova Nostalgia

lera.“ Týmto slovami zakončil svoj doslov autorov dvorný editor Pavol Hudík.

V poradí už jedenásta básnická zbierka vychádza v roku autorovej deväťdesiatky. Do konca minulého storočia bol Kapeller známy predovšetkým ako profesor medicíny. V novom miléniu na seba upozornil predovšetkým ako básnik. Veď všetky jeho básnické zbierky majú v roku 2000 až po poslednú predkladanú zbierku Nostalgia (2016).

Vplyvom tragických udalostí sa atmosféra jeho veršov už v predposlednej zbierke Elégie (2014) značne zmenila. V novej zbierke tento tón trvá, i keď novým svetielkom autorovho života je jeho pravnučka Adelka. Preto práve tretia časť zbierky s názvom Lúč svetla v tmavej noci nemá pochmúrny charakter.

Zbierku tvorí päť častí: Meditácie, Súzvuky, Lúč svetla v tmavej noci, Z kvintesencií a Perspektívy. Listujúc všetky Kapellerove zbierky, počnúc básnickou prvotinou V rodisku láska zrodená (2000) až po zbierku Neskorý zber (2013), zisťujeme, ako sa autor básnicky vyvíjal a vyhraňoval v ceste k vlastnému básnickému výrazu. Aj inšpirácie, pohnútky a impulzy k jeho vlastnej tvorbe boli prirodzené, spontánne a v istom zmysle samočinné a bezprostredné. Takýmto prirodzeným vrcholom autorovej tvorby je báseň Poďakovanie starca zo spomenutej zbierky Neskorý zber.

Ak sa pozeráme na autorovu tvorbu komplexne, badáme, že už v knihe Žit' je krásne (2008) pomenoval jednu z častí zbierky nadpisom Nostalgia nádeje. A práve v tejto časti, ktorá nesie označenie najnovšej zbierky, nachádzame báseň Pri mojom hrobe neplač. Je preto smutné, paradoxné a kruté, ako sa všetko pobrało celkom iným smerom, než ako i sám autor predpokladal. Smrť detí, manželky, jeho najbližších.

Preto berúc do úvahy všetky súvislosti, už pri letnom pohľade na Nostalgii ani nemožno očakávať

Nostalgia, Hľadám, Rozhovory s Bohom a Ďakujeme. V čom spočíva spomenutá miniatúrnosť, ktorá vedie ku kráse? V jednoduchosti výrazu, v strohosti a monotónnosti látky, vo zvučnosti verša, v jeho zomknutosti, a tak tvorí jednotu v súdržnosti so samotným autorom, ktorý je rovnako zomknutý, ponurý a utiahnutý v zmysle nemožnosti rozpät' svoju básnickú tvorivosť k predošlej otvorenosti a všestrannosti.

S pocitom osamotenosti sa autor dokázal hrdinsky vyrovnat' v básňach Moja spiritualita a Kto ešte chce byť pri mne?: „Som pozostalý s pocitom vlastnej viny, / krutý osud môj ma ťažko skúša. / Ja som na svete zmeravený osamel, / lebo s nimi odletela moja duša. ... A hoci sprevádza ma najmä bolesť, / chcem všetkým dobrý ľudom vraviť: / Mám vás rád.“

V zbierke ďalej Kapeller rozvinul svoj osobitný a v kontexte slovenskej poézie netradičný štýl, ktorý spočíva v komentovaní vlastnej tvorby. Tieto autorské poznámky sa veľmi príslovečne prelínajú s veršami a tvoria tak kompozične premyslený a kompaktný celok. Niekedy autor vytvorí v podstate báseň v próze rovnocennú ostatným častiam knihy. Napr. na strane 26.: „Zostali sme si. Ja a prázdny byt. Očami si sprítomňujem chvíle, ktoré sme v týchto priestoroch prežívali. Inokedy si nahlas kladiem otázku, aby som sám seba oklamal, presvedčil, že nie som sám. A v slabej chvíli zas nehybne zastanem, sústredím sa v nádeji, že budem počuť dupotanie horného suseda, aby som vedel, že v dome je živo. Ale najmilšie miesto je za písacím stolom. Na hárok papiera veľkosti A4 položím, čo mám na duši. Papier sa nezvratne miňa. Pôjdem si kúpiť nové balenie?“ Odpovedám za autora: áno pôjde, bude si ho kupovať, kým bude vládvať skladať svoje clivé tóny do veršov a tvoriť tak svoje smutné elégie či skôr hymny, ktoré oslavujú to, čo mal a má stále: „hlboko v srdci svojom.“

PETER TOLLAROVIC

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.,
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.50 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko pfdredplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

PUTOVANIE
LEVICE – STARÉ HORY
NA FATIMSKÚ SOBOTU

„Dlho sme sa sľubovali
našej Starohorskej Panne Márii,
že ju ako peší pútnici
navštívime cestou trvajúcou len dva dni
z Levíc. Konečne som teda šiel...“
Štvrtok 5. novembra 2015

Prehupol som popod čarovné Sitno, dnes opradené čarom utešenej jesene a zapadajúceho slnka, rovno na sever. Osviežil som sa u Majka v Iliji a uhaňam ďalej do Svätého Antona. Šerí sa a ja som zvedavý na kaplnku Michala Buzalku, biskupa, rodáka z tohto prívětivého kraja.

V lete, keď sme tadeto putovali do Levoče, bola hotová len hrubá stavba. Proces blahorečenia biskupa Buzalku sa začal roku 2002 a odvtedy ho domáci zanietení nevedia prestáť hovoriť z krypty katedrály sv. Martina v Bratislave do jeho rodnej zeme. (Z domáceho cintorína ho do Bratislavy premiestnili roku 2003.) Novovytváraný sarkofág pre otca Buzalku v miestnom kostole sv. Antona Pustovníka vraj už opriadli a obsadili pavúky. No ľudom sa dodnes nepodarilo splniť poslednú vôľu otca biskupa – aby odpočíval na rodnej hruď pri svojich drahých rodičoch...

Kaplnka Sedembolestnej je dnes už krásne vybudovaná, okolie neobyčajne upravené. Novotu a duchovno cítiť hneď z prvého dotyku. Na štrkovom parkovisku, tesne za dubovými sedačkami kaplnky si majster opravuje koleso auta.

– „Pán Boh pomáhaj!“, pozdravím, – „mohol by som si odfotiť kaplnku?“

Chlap sa vystrie, priamo na mňa pozrie a s úsmevom odpovedá

„Pravdaže, veď je pre všetkých ..., - ááá, netelefonovali sme spolu? To vy putujete?“

Zarazilo ma, veď na chrbte mám len ošúchaný batoh, že ma hneď pozná.

„Nuž, to budem ja...“

Predstaví sa a už ma aj ťahá a ukazuje. Práve teraz dokončili výsadbu ovocných stromov, hneď na malom vršku za kaplnkou so štrkovou cestičkou a zastaveniami ruženca Sedembolestnej Panny Márie. Tie zastavenia sú označené ešte len malými drevenými krížikmi s obrázkom, „ale ľudia sa už môžu modliť“ -, vysvetľuje Ondrej. „- A stromky? – jablňoň, hruška, čerešňa, višňa, slivka, drevená jahoda a orech. Všetko naše slovenské odrody tak, aby modliaci mali aj úžitok z nich. A tu hore, - pod, ideme krížom, - tu bude stáť päť a pol metrový kríž. Pozri, základ aj so železom je už zaliaty, aj to sme dnes robili.“

„Bude tam aj korpus Ježiša Krista?“, zvedavo sa pýtam. „

„Nie, Eucharistia. Okrúhla svietnička Eucharistia. Tak som to vyšpekuloval...“

To som už nechal majstra poodpratovať náradie a elektrické prenosné strojčeky, ktoré potrebovali pri budovaní ružencovej cesty. Pýtam sa na sochu Sedembolestnej. Vystrúhal ju sám Ondrej.

„Vieš, ja nemám peniaze na umelcov, musím len sám... Tú tvár Matky som prerábala sedemkrát, ukážem ti fotky...“

„A posvätenie?“

„Na stotridsiate výročie narodenia otca Buzalku, teraz 18. septembra bola posvätená. A základný kameň v Šaštíne 15. septembra 2014 - v roku Sedembolestnej, priamo otcem kardinálom Jozefom Tomkom!“

Takto som sa bleskove dozvedel to hlavné, čo sa týka kaplnky. A Ondrej ešte vytešene, chváliac Boha, dodáva:

„V jeden deň mi tu otca pri tejto stavbe zastihla porážka a zároveň elektrika pomocníka – Cigáňa potriasla, 380 Voltov! No a aby to bolo kompletne, celý Ranč mi v ten istý deň predali... Neuveríš, o týždeň bol otec doma a v poriadku, Cigáňovi sa nič nestalo a Ranč sme kúpili nazad! A to všetko má na svedomí len táto starostlivá Nebeská Matka, naša Panna Mária! Moja mamka sa ma doma potom pýtala, čo má vraj povedať ľudom. – Tak povedzte: Pán Boh vzal, Pán Boh dal!“

Na stole mi zavoňala slepačia polievka a vzápätí špecialita Ranča Nádej – „KDH“, teda Kura na spôsob Domácej Husi. Bolo to radostné

a slávnostné posedenie v kruhu vzácnych hostiteľov – správcu a zakladateľa Ondreja Bindera, šéfkuchára a recepčného Maroša, kamaráta Vlada, i pomocníka Janka na ich Ranči „Nádej“, mieste s neuveriteľnými, ťažkými osudmi dnes už šťastných ľudí...

Chcel som sa s nimi vyrovať hneď teraz, lebo ráno ja zavčasu pôjdem. Ale Ondrej stroho zakročil:

„Ty si predsa pútnik a o pútnikov sa treba postarať!“...

Maroš mi ukázal na poschodí peknú štvorposteľovú izbu s príslušenstvom a rozlúčil sa krátkym:

„Nech ťa Boh žehná!“

„Aj vás, priatelia moji, aj vás ...“

Do kroniky som im neskoro večer napísal niečo zo svojho osobného oslobodenia, obrátenia, - zo svojej vlastnej skúsenosti:

JOZEF KOTTRA

Putovanie

Pod Memoríalom Michala Buzalku, biskupa, rodáka zo Svätého Antona, sa stavia unikátna kaplnka. Základný kameň tejto kaplnky bol posvätený 15. 9. 2014 v roku Sedembolestnej Panny Márie v Šaštíne Jozefom kardinálom Tomkom. S výstavbou sa začalo už v októbri 2014 a základy kaplnky boli posvätené bohoslovcami z kňazského seminára v Badíne na výročie úmrtia biskupa Michala Buzalku 7. 12. 2014. V kaplnke sa nachádza podstavec vybudovaný z kameňov pochádzajúcich z pútnických a mariánskych miest. Na tomto podstavci bude umiestnená socha Sedembolestnej Panny Márie, vyrezaná z čerešňového dreva z miest, kde ako chlapec pásoval budúci otec biskup Michal Buzalka.

Až keď všetko a všetkým odpustíme, až vtedy sa staneme slobodnými a radostnými Božími deťmi. Milosrdný Boh nás v tej chvíli odmení nekonečným pokojom, dobrotou a láskou, dá nám prisľúbené dary Ducha Svätého, zbaví nás strachu, úzkosti a obavy o seba a o našich blízkych a drahých. Preto odpúšťajme, hneď teraz a v tejto chvíli! Ja som to dokázal urobiť a znova som sa narodil v iného človeka.

S úctou, láskou a vďakou slobodný

Starý pútnik z Levíc

Na konci pútnickej sezóny 2015 – pešie putovanie Levice – Svätý Anton – Staré Hory 5., 6. a 7. novembra 2015

Ďakujem Ranču Nádej za skvelé stretnutie, vzácnych ľudí – mojich nových priateľov.

Jozef Kottra st.

PUTOVANIE
LEVICE – STARÉ HORY
NA FATIMSKÚ SOBOTU
MÁJ 2016

„Presne pred šiestimi mesiacmi

som takto putoval na Fatimskú sobotu ku Starohorskej Panne Márii.

Že sa teraz pridá aj Luboš,
môj najstarší spolupútnik,
to som veru netušil!

Pripojil sa ku mne

s naším Levickým pútnickým krížom na Sliachi...
Štvrtok 5. mája a sobota 7. mája 2016

Čas ma vtedy akosi tlačil. Blížila sa štvrtá hodina popoludní a ja som ešte stále nebol rozhodnutý, kde sa zúčastním slávnostnej bohoslužby. Dnes je totiž sviatok Nanebovstúpenia Pána. Dolu vo Svätom Antone budú mať omšu až o dve hodiny. To by som musel dlho čakať. Ale čo keby som to tak dal až na Kolpachy? Keby som ta nejako, prosto všelijako len skúsil dobehnúť na tú liturgiu. Tam síce začínajú už o hodinu, teda o piatku, ale... Možno chytím

za múry stavania. Zbehol som ďalej do dediny, popod kaštieľ sa prehupol do protisvahu a napriek námahe naťahoval krok, ako sa len dalo.

Do Kolpach, presnejšie na Banský Studenec som dorazil o piatku. Kým som sa spustil do kostola, končila kázeň...

Sobota ráno

Z penziónu Koliby sv. Krištofa sme spolu s Lubošom vyliezli pred siedmou. Starý spolupútnik chváli včerajšie spoločné putovanie a teší sa na záverečný štvorkilometrový finiš do Starých Hôr. Zľava od Bystrice prichádzajú dvaja ďalší pútnici. Vpredu mládenec a ten za ním radostne dvíha ligotavé paličky a víťazoslávne nás zdraví:

„Vítam priateľov z Levíc!... Tak, ako sa vám chlapi išlo?... Dá sa?... Prišli ste?...“ A už si padáme do náručia.

Ondřík! Priateľ z Ranču Nádej ma mocno zovrel do objatia a ja som len hambľivo zaúpel: „Prepáč,... obišiel som ťa,... nezastavil... utekal som na omšu...“

„To nič! Hlavné, že sme teraz spolu!... A toto je Luboš? Poznám ho z fotografií...“

Chlapi sa objali ako starí známi, hoci sa len teraz prvýkrát stretli. Vzácny priateľ položil ruku na mladíkove rameno a predstavuje:

„Tak, toto je môj Ondřík, druhý najstarší.“

Svieži chalan sa hneď pýta na našu cestu, naše nohy i kilometre. A my sme zase zvedaví na ich putovanie. Radostné zdieľanie spokojných duší. Ani sa nenazdáme a už nás objíma bodrá skupina rovnako veselých pútnikov. To sa oduševnená partia zo Svätého Antona vydáva ku Starohorskej Matičke po kľukatých furmaniských cestičkách.

Vraj už odnepamäti, ale novodobé oživenie priniesol až Ondřík. Ten raz, v istom bolestnom okamihu života, osudovom zlome, rozbehol toto putovanie. Sám mi o tom v novembri rozprával...

Teraz opäť tak milo ako aj predtým, otcovsky či skôr bratsky kladie ruku na usmievaného štyridsiatnika a predstavuje nám svojho duchovného otca Martina. Rukou prejde vo veľkom oblúku po ostatných prítomných:

„A toto sú naše dievčatá a chlapi, čo sem radi chodia...“

Pán farár pošacuje náš kríž a hneď nás ťahá do svojich radov, pod svoju „zástavu“. Nevykrúcame sa, lebo sám hovorí, že to asi ideme len po ceste, keď máme na sebe tie svetlé vesty. Škoda, nabudúce... V júni sa určite pridáme! Dnes čakáme priateľov z Heľky, musíme dohodnúť putovanie do Levoče. Chcu sa tiež s nami vydať už rovno z Levíc, radi by sme ich zastihli...

Nádherne nečakané a o to milšie stretnutie. Podávame si ruky, vymieňame radostné úsmevy a objatia. My dvaja už len po asfaltke a pútnici s Ondříkom na lesné cestičky.

„O desiatej sa uvidíme na Studničke! Nech Vás Pán žehná!“

„Zbohom priatelia, Zbohom...“

O týždeň

Zazvonil mi mobil. Luboš mi niečo vzrušene vykladá a ja mu nerozumiem.

„Ešte raz a pomalšie!“, kážem ostro.

Sekavo, zajakavo mi ďalej vykladá:

„Ten človek!..., ten - Ondro Binder... zomrel!“...

„Netrep!..., odkiaľ to máš?“

„Mám tu noviny..., a tam píšou...“

„Aké noviny?“ - a už aj kľučkujem v predajni Jednota ku novinovému regálu. Vyberám, rozprestieram rovno na zem. Kľakám pred Ondříkovým úsmevom a jeho vysmiatej fotografiou... Luboš hučí do telefónu, ale zo mňa sa nedoreže ani kvapky. Nie! To nie! Pane, to ešte nie!...

Odpredali sme ho. Bolelo... A ja som si spomenul na Lubošove slová...

„Ten človek...“

Hej, bratino, máš pravdu, to bol skutočne a skutočný Č L O V E K !

Napísané
17. mája 2016
po rozlúčke
s Ondříkom Binderom

„Bratinovia moji, nehnevajte sa, nabudúce tu určite pristanem...“ - posielam tichý pozdrav